

OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E ROBERT KOLEJ'DE EĞİTİM*

Fatma Acun - Evrim Şencan Gürtunca*****

Öz

Amerika'dan uzak diyarlarda misyoner Cyrus Hamlin ile hayırsever Christopher Robert'in kurduğu Robert Kolej, kısa sürede gelişerek Osmanlı topraklarında açılan en iyi okul haline gelmiş, Osmanlı İmparatorluğu yıkılınca, sadece Türkiye'nin değil, Ortadoğu ve Balkanların en köklü ve başarılı okullarından biri olmuştur. Kolej bu ününü bugün de devam ettirmektedir. Kolej, Osmanlı topraklarında açılan dört binin üzerindeki misyoner okulu arasından temayüz ederek uzun yıllar devam etmesi, öncelikle eğitime olan yaklaşımına bağlıdır. İnsan karakterini fiziksel, zihinsel ve ruhsal bakımdan beraberce ve en ileri düzeyde geliştirme olarak özetlene bilinecek bu yaklaşım, Kolej, ders programına da yansımıştır. Bu araştırmada, tersinden bir bakış açısıyla, ders programı incelenerek eğitim felsefesinin nasıl uygulandığı ve hayata nasıl geçirildiği incelenmiştir. Elde edilen netice şudur; Ders programları, Kolej, de içinde bulunduğu İstanbul ve devletin hızla değişen siyasi ve sosyal şartlarına ile ihtiyaçlarına uygun hale getirilmiştir: Osmanlı döneminde dersler çeşitli, ders saatleri fazla ve eğitim uzun sürelidir. Ama Cumhuriyet döneminin başından itibaren, ders türlerinde, saatlerinde ve eğitimin süresinde aşamalı bir azalma gözlenmiştir. Çünkü kısmen etnik-dini yapı çeşitliliğinin azalması, kısmen de Cumhuriyetin yabancı okullara uyguladığı yaptırımlarla ilgili olarak, yeni eğitim yaklaşımı, değişen şartlar ve ihtiyaçlara binaen ders programını değiştirmek ve duruma uygun hale getirmek olmuştur. Eğitimin, fiziksel, zihinsel ve ruhsal bakımdan tekemmül etmiş insan yetiştirme hedefi tabi ki aynı kalmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Robert Kolej, Amerikan Okulları, Eğitim, Yabancı Okullar, Misyonerlik.*

Abstract

Education at Robert College from Ottoman Empire to Turkish Republic

Robert College was founded by missionary Cyrus Hamlin and a philanthropist Christopher Robert, in the far distant lands, far away from the America. It developed in a short span of time and became one of the best schools of the Ottoman Empire. When the Empire disintegrated and the new Turkish Republic was established, the College became again one of the best educational institutions in the Balkans and the Middle East. Its reputation continues until today. The rise of

* Bu makale, TÜBİTAK tarafından desteklenen "Osmanlıdan Cumhuriyete Yabancı Okullar: Robert Kolej'de Okuyan Türk Öğrenciler Üzerine Prosopografik Bir Çalışma (1863-1971)" konulu Bilimsel Araştırma Projesi (1001, Proje No: 113K185) kapsamında hazırlanmıştır. Desteğinden dolayı TÜBİTAK'a teşekkür ederiz.

** Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.

*** Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Doktora Öğrencisi.

the Robert College among the nearly four thousands similar schools was due to its approach to education which concentrates on the development of physical, intellectual and moral aspects of a person. This approach is reflected on the curriculum of the college. This study examines the curriculum in order to better understand the education approach of the College. For this, it concentrates on the duration of the education and types and the hours of the classes. The findings of the study are that, during the Ottoman period duration of the education was long, types of the classes were varied and the hours of the classes were many. Whereas a considerable decrease occurred in all these during the Republican period. This was due in part to the multi ethnic and multi religious character of the Ottoman Empire and in part to the prohibitions of the new Republic towards the foreign schools. In face of these radical changes, the approach and the ultimate goal of the College remained the same, i.e. to educate a person in a way to make him strong in terms of physical, intellectual and moral aspects.

Keywords: *Robert College, American schools, education, foreign schools, missionaries.*

Giriş:

Bir Robert Kolej mezunu, oğlunun da aynı Koleje gitmesini isterken, okul yetkililerine şöyle bir mektup yazmıştı; “*Robert Kolejde aldığım eğitimi, oğlumun da almasını istiyorum. Bu eğitim benim için çok değerliydi*”. Osmanlı Bankası’nda çalışan bir başka mezun, uzun süren bir hastalığının sonuna doğru, ölüm döşeğindeyken karısına, oğlunu kendi mezun olduğu Robert Kolej’e göndermesini vasiyet etti. Oğlunu Selanik’ten getirip İstanbul’da bir liseye kaydettirmek isteyen bir babaya ise, Robert Kolej’e göndermesi tavsiye edilmişti.¹ Tavsiyeler yerindeydi; çünkü çok sayıdaki öğrenci, mezun veya mezun olmadan ayrılanlar bile, kolejde aldıkları eğitim sayesinde arkadaşları ve meslektaşları arasından kolayca temayüz ediyorlar ve içinde yaşadıkları toplumda lider roller üstlenerek üst düzey pozisyonlara geliyorlardı². Mezunların hayata atıldığında gösterdikleri bu meslekî başarı, kendi oğlunu veya akrabasını Kolej’e göndermelerinde en büyük etken oluyordu. Ancak, Kolej’in açıldığı ilk zamanlarda, kıymeti henüz tam manasıyla anlaşılmamıştı ki, ilk açıldığı 1863 yılı ile 1890 arasında Kolej devam eden öğrenci sayısı 1,551 olmasına rağmen, 1868-1890 yılları arasında Kolejden mezun olan öğrenci sayısı sadece 263, mezun olamayanlar ise 1.288 idi. Diğer bir ifadeyle, Kolej kayıtlı öğrencilerin sadece %17’si mezun olabilmiş, kalan % 83’ü ise mezun olamadan okuldan ayrılmıştı. Bu da mezun olamayanlar için oldukça yüksek bir rakama ve yüzdeye tekabül ediyordu. Mezun olanların Kolejde eğitim aldığı

¹ *Report of the President and Faculty of Robert College at Constantinople, For the Fifty-Second Year, 1914-1915*, s. 21.

² Kolej mezunları, toplumda üstlendikleri görevler ve öncülük ettikleri alanlar hakkında bkz: Acun 2015a. Kolej’in kız kısmı olan Arnavutköy Amerikan Kız Koleji mezunları hakkında bkz. Acun 2015b.

süre 6 yıl iken, mezun olmayanların eğitim aldığı süre ise, ortalama 3 yıl idi.³ Öyle görünüyor ki, bu ilk dönemlerde uzun erimli çalışmanın gereği henüz anlaşılmamıştı. O yıllarda, pek çok öğrenci Koleje mezun olmak gayesiyle girmese de, 19. yüzyılın sonlarına doğru mezun sayısında düzenli bir artış kaydedilmiştir.

19. Yüzyılın sonlarına doğru, Kolejde yirmi farklı milletten öğrenci eğitim alıyordu; Amerikan, Ermeni, Avusturyalı, Arnavut, Bulgar, Çerkez, Gürcü, Hollandalı, İngiliz, Fransız, Rum, Alman, İtalyan, Yahudi, İranlı, Rus, Romanyalı, Suriyeli, Sırp ve Türk. Bu kadar farklı milleti bir araya getiren eğitimin dili, tabii ki İngilizce idi. Çünkü İngilizce, herkesin kabul edeceği nötr bir dildi; ayrıca, çok sayıda İngilizce ders kitabı mevcuttu. İngilizcenin eğitim dili olarak benimsenmesinde en önemli etken de buydu. İngilizcenin yanı sıra, her öğrenciden bir Avrupa dilini öğrenmesi bekleniyordu. İlaveten, Latince ve kendi ana dilini eski lehçesiyle beraber ve ileri derecede bilmesi gerekiyordu. Böylece, bir öğrencinin bilmesi gereken dil sayısı dörde ulaşıyordu. Kolej'in altı yıl olan eğitiminin ilk iki senesinde bu dillerin öğretilmesine ağırlık verilmişti ve İkinci Taze sınıfına (Second Freshman Class) geçmenin ön şartıydı. Amerikan eğitim sisteminin bir niteliği olan, eski ve modern dillerin beraberce ve ileri derecede öğretilmesi, Kolej'in en önemli hedeflerinden biriydi.

Kolej eğitiminin diğer bir hedefi “özgürlük”tü. Kolej, erken yaşta itibaren öğrencilerine, özgürlüğün hakiki manasını ve bireysel özgürlüğün gerektirdiği sorumluluğu öğretmeyi hedefliyordu. Bunu da, öğrencilerine erken yaşta oldukça fazla özgürlük sunarak sağlıyordu. Bu yönüyle çok eleştiri almasına rağmen Kolej, “*deniz kıyısında yüzmesini bilmezsen okyanusta yüzemezsin*” prensibinden hareketle, öğrencilerini erken yaşta kendi bireysel/şahsî özgürlüklerini kullanmaya ve bunun gerektirdiği sorumlulukları üstlenmeye alıştırmıştır. Özgürlükle beraber, onun getirdiği sorumluluğun ve özgürce yapılan tercihlerin sonuçlarına katlanmanın erken yaşlarda öğretilmesiyle, özgürlüğü benimsemiş ve özümsemiş bireyler yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Bu manada, Kolej'in en ileri hedefi, kendi özgür iradesiyle karar verebilen nitelikli ve çok iyi İngilizce ve yabancı dil bilen gençler yetiştirmektir. Kolej'in kurucuları, öğrencilerin moral ve dini yönleri geliştirilmeden eğitimlerinin tam olmayacağına, ideal Hıristiyan-Protestan karakterinin bu şekilde biçimleneceğine inanmış ve bunu hedefleri arasına koymuşlardı. Tecrübe göstermekteydi ki, sadece zekâ ve eğitim, insanın ve onun ait olduğu toplumun mutlu olması için yeterli değildi. Zekânın eğitimin yanı sıra, moral ve

³ *Robert College of Constantinople, 1863-1890*, Columbia University Rare Books and Manuscripts Library, Robert College Records, Box No: 48, Folder No: 32, Date of Item 1863-1890, s. 8.

dini değerlerle işlenmesi ve biçimlenmesi gerekiyordu. Ancak bu şekilde, mükemmel bir Hıristiyan karakterine ulaşıla bilinirdi.⁴ Kolej eğitimi, “eğitimin insan melekelerini, kabiliyetini özellikle de karakterini eğitmeyi ve geliştirmeyi” hedefleyen hümanist teoriye dayandırılmıştı. Diğer bir ifadeyle, eğitim yoluyla insanın karakteri biçimlendirilebilirdi. Bu sebeple, öğrencileri moral ve dini yönden eğitmek üzere her türlü çaba sarf edildi. Kolejde öğrencilerin kendi dinlerine yönelik dinî eğitime yer verilmiyor, sadece Protestanlığa dayalı din dersleri veriliyor ve ayinler yapılıyordu. Dini eğitim sadece İncil’e dayanıyordu ve bütün öğrencilerin her gün sabah duasına katılması, her Pazar günü, sabahları Pazar ayininde, öğleden sonraları İncil okumasında ve geceleri dini sohbetlerde hazır bulunması, Dini bayramlar ve yılbaşı kutlamalarına ve Genç Hıristiyan Erkekler Birliği (Young Men’s Christian Association, YMCA)’nin faaliyetlerine katılmaları mecburiydi.⁵

Robert Kolej Eğitimi

Robert Kolej, öncelikle bir Hıristiyan misyoner okuluydu.⁶ O dönemde İstanbul’da açılan okulların çoğu, ateist olduklarını açıkça ilan etmişti. İstenmeyen bu durum karşısında, kolej ateizmle mücadelede siper olarak görülüyor, özellikle de Doğu Kiliselerinin üst düzey Ruhbanları, kolejin bu manadaki önemini kavrayarak destek veriyordu. Verdiği eğitim sayesinde Robert Kolej sadece Osmanlıda değil bütün Avrupa’da, Amerika’yı temsil eden ve Amerika’nın Doğu’daki tesirini yaymaya çalışan, başarılı bir kurum olarak biliniyordu.⁷ Avrupa, Osmanlı, İran ve Rusya’da ve hatta güneydoğu Avrupa’daki ülkelerde saygınlık ve güven kazanmıştı. Amerika’daki önde gelen kolejlerin başkanları, Amerika’nın Osmanlıdaki büyükelçisi, doğudaki misyoner teşkilatları ve farklı inançlara sahip ruhbanlar tarafından gönülden destekleniyordu. Başlangıçta oldukça mütevazı bir bütçeyle yola çıkılmış, zaman zaman da mali sıkıntılar yaşamıştı.⁸ Fakat kolej, inancın, fedakârlığın ve

⁴ Millingen 1929, s. 15-16.

⁵ *Founder’s Day, Constantinople*, s. 9. Ayrıca bkz. Jenkins 2008, s.21; Greenwood 2000, s.88-89.

⁶ Kaçmaz 2014, s.384-391.

⁷ 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu topraklarında çok sayıda yabancı misyoner okulu kurulmuş ve hepsi de istisnasız, kendi dinlerini ve kültürlerini yaymayı görev edinmişlerdi. Bunların arasında, Amerikan okulları tarafsız olmaya en fazla özen gösteren ve “ortak iyiyi/common good” bulmaya gayret eden kurumdur. Bu konuda bkz. Kocabaşoğlu 2000; Polat 1990.

⁸ Kuruluşu 1840’lara uzanan Robert Kolej’in kurucusu Cyrus Hamlin, başlangıçta İstanbul’un Rumeli yakasında, boğaza nazır ve Hıristiyanların ikamet ettiği Bebek köyünde kiraladığı üç odalı bir binada az sayıda öğrenci ile eğitime başlamıştır. *Bebek Seminary* adını alan okul kısa sürede özellikle Ermeniler arasında yayılmış ve öğrenci sayısı artmıştır. Bir kolej kurulması kararı 1859 yılında alınmış ve hemen arazi arayışına başlanmıştır. Aynı yıl, uzun süren arayış ve pazarlıktan sonra, Bebek civarındaki Kuruçeşme Köyü’nde, Boğaz’a nazır bir tepede arazi

kendini adamanın abidesi olarak ayakta kalmayı başarabilmiş, daha da ileri giderek, varlığını günümüze dek başarıyla sürdüren nadir eğitim kurumlarından biri haline gelmiştir. Takip edilen eğitim politikaları, uygulanan eğitim ve öğretim yöntemleri, müfredatı, öğretmen ve idari kadrosunun dünya standartlarında olması, buna ilaveten, yetenekli ve zeki öğrencilerin alınması, Kolejin başarısını etkileyen faktörler arasındadır.

Kolejin Değerleri ve Eğitim-Öğretim Prensipleri

Robert Kolej öncelikle bir Hıristiyan misyoner okuluydu ve Misyoner Cyrus Hamlin ile misyonerlere destek veren New York'lu işadamı Christopher Robert'in eseri idi. Amerika'dan çok uzak diyarlarda, Atlantik'in ötesinde bir okul kurma fikri, önceleri imkânsız gibi görünmüştü. Böyle bir okulun örneği yoktu, Kolej Amerika'nın kendi toprakları dışında, okyanus aşırı bir ülkede kurduğu ilkokul olacaktı. Teşebbüsün başarılı olması ve benzeri okullara örnek teşkil etmesi isteniyordu. Bu da ancak, inanç ve özveri ile olabilirdi. Kurucularının bu değerleri, zamanla Kolej'in değeri haline dönüştü.

Kolej'in en büyük değeri "inanç ve özveri" idi. Kolej öncelikle, inancın eseri idi: Kuruluşuna ve gelişmesine katkıda bulunanları bir araya getiren, insanların eğitim yoluyla aydınlanacağına olan inançtı. Bu ancak, mükemmel bir eğitim kurumu meydana getirilerek gerçekleştirile bilirdi. Bunun için ise, özveri ve sürekli mücadele ruhu gerekiyordu. Öyle ki, kurucusu Christopher Robert, maddi sarfiyatın yanı sıra o kadar çok manevi özveride bulunmuştu ki arkadaşları, bu özverinin Robert'in ömrünü kısalttığını söylemektedir.⁹ Diğer kurucu olan Misyoner Rahip Cyrus Hamlin ise, hayatının en güzel ve en tecrübeli yıllarını ve enerjisinin en iyisini Koleje adamıştı. Kolej eğitimine katılan öğretmenler titizlikle seçilirken de inançlı ve fedakâr olmalarına dikkat ediliyordu. Böylece Kolej, inançlı kişilerin de katılımıyla, "inanç ve özveri"

satın alındı. Ancak bina yapacak para olmadığı için Hamlin, para toplamak üzere Amerika'ya döndü. Hedefi 100,000 dolar toplamaktı ki bunun 10.000 dolarını, Koleji kurmak için birlikte yola çıktıkları New York'lu tüccar Christopher Robert bağışladı. Hamlin, bağışlar için epey uğraştıysa da Amerika'da iç savaş başlamış, para toplamak imkânsız hale gelmişti. Bu sebeple, C. Robert, Hamlin'e 30.000 Dolar verdi ve kolej binasını inşa etmek üzere Hamlin'i İstanbul'a gönderdi. Bu suretle Kolej'in ilk temel taşı 4 Temmuz 1869'da konuldu. Eğitime 1863'de başka bina da başlayan Kolej, inşaat bitince, 4 Mayıs 1871'de yeni binaya taşındı. İlerleyen yıllarda yeni binalar ilave edildi. Kolej'in kurucusu, en büyük maddi ve manevi destekçisi olan C. Robert, mirasının önemli bir kısmını Koleje bırakarak, 1880'de vefat etti. Kolejin kuruluşu ve gelişimi hakkında bkz. *The Story of Robert College at Constantinople*, Published by the Board of Trustees, 1918, s. 2-10. (Columbia University Rare Books and Manuscripts Library, Chicago USA, Robert College Records), s. 3-6; Freely 2009, s. 21-115.

⁹ *The Origine and History of Robert College*, Columbia University Rare Books and Manuscripts Library, Robert College Records, Box No: 48, Folder No: 22, Date of Item 1881, s. 6.

üzerine kurulmuş, öyle devam etmiş, öğrencilerine ve etrafındaki dünyaya da bu inancı aşılamaştı. Kurucuları ve çalışanlarının hiçbir şahsi beklentisi mevcut değildi. Bir tek ortak beklentileri vardı, o da, Koleji bütün milletlerin desteklediği, güvendiği ve inandığı bir eğitim kurumu haline getirmektir. Kolejin New York'ta bir Mütevelli Heyeti ve İstanbul'da bir Fakültesi bulunuyor, bu iki kurum da uyumlu biçimde çalışarak eğitim işlerini yönetiyordu. Kolej bütünüyle Tanrı'ya adanmıştı ve Hıristiyan Amerika'ya aitti.¹⁰

Koleji kuran ve yönetenlerin inancı öğrencilerine de yansımıştı. İnancın başlangıcı “düşünmek” olarak algılanıyor, düşünme yoluyla inanma öğrencilere öğretiliyordu. Düşünmek, manevi değerler açısından olduğu kadar, eğitim ve yaşanan hayat bakımından da önemliydi ve Kolejin öğrencilerine aşıladığı değerlerden biriydi. Bu sebeple en iyi kural/altın kural (golden rule) olarak öğrencilere öğretiliyordu. Öğrenciler bu kuralı o kadar özümsemişlerdi ve günlük Robert Kolej Eğitimi hayatlarına o kadar yansıtmışlardı ki, yıl sonunda hazırladıkları Öğrenci Yıllıklarında bunu esprili bir şekilde şöyle dile getirmişlerdi; *“Bizi düşünmeye sevk etmek üzere söylenen “beyninizi kullanın” ifadesi çok tatsız gelmişti ve öğretmenimizden biraz tatlandırmasını istedik. O da, birkaç gün sonra bize şöyle bir ifadeyle geldi: “Beyninize biraz benzin koyun/put some oil into your brains”. Ertesi gün arkadaşlarımızdan biri, “Düşün, düşün, 182,9 cm boyundasın, fakat 2,5 cm aklın yok /Think, think, you are six feet tall and you haven't got an inch of brain” diye bir iltifat (!) aldığımda, altın kuralın güzelliği zirveye ulaşmış ve tuzlu bir hal almıştı.”*¹¹ Görüldüğü üzere, öğretmenlerin ve öğrencilerin espriyile karışık halde ifade ettiği, düşünme yeteneğinin geliştirilmesi konusu, Kolej eğitiminin öncelikli hedefleri arasında yer almıştı.

Kolej eğitiminin ilham aldığı “hümanist teori” insan melekelerinin, kabiliyeti ve karakterinin eğitim yoluyla değiştirile bilineceğini öngördüğü için, öğrencileri moral ve dini değerlerin yanı sıra ve güzel tavır ve adab-ı muâşeret konularında eğitmek üzere her türlü çaba sarf edildi. Kolejin eğitim-öğretim prensibi, öğrencilerin en mükemmel bilgiyi öğrenmeleri ve kendilerini en güzel biçimde ifade etmeleri, bunların yanı sıra, “usul adab” öğrenmeleri ve güzel tavırlar geliştirmeleriydi”. Kolejin açıldığı ilk dönemlerde “usul adab” konusuna fazla özen gösterilmediği ve öğrencilerin güzel tavırlardan yoksun olduğu gözlemlenmişti. Kolej öğretmenlerinden Dr. Watson tarafından 1916 yılında bir kampanya başlatılarak öğrencilere güzel tavırlar ve hareketler

¹⁰ *The Origine and History of Robert College*, s. 6-7.

¹¹ Abdi 1919, s. 85. Bu belgeyi ve bu çalışmada kullanılan ve çoğu izin gereken, *Robert College Records* adı ile atıfta bulunulan belgeleri İnternet'ten indirerek tarafıma ulaştıran Illinois Üniversitesi Kütüphanesi görevlisi Salvatore de Sando'ya teşekkür ederim.

öğretilmesine girişildi. Bu dönemde Dr. Gates tarafından “güzel tavırlar” üzerine bir konferans bile verildi. Ancak, bu çabalar pek de iyi sonuç vermedi. Çünkü söz konusu yıllar, I. Dünya Savaşı'na (1914-1918) denk gelen sıkıntılı dönemlerdi, bu sebeple konu üzerinde fazla durulmadı. Şimdi, 1919 yılı yeni bir başlangıç yapmanın tam zamanıydı; artık savaş yılları geride kalmış, Kolej sıkıntılarını atlattı. Öyle inanılıyordu ki, güzel davranış geliştirme ve adab-ı muâşeret öğrenme yeri aile ve okuldu. Bunların toplumda öğrenilmesi mümkün değildi. Bu manada Kolej üzerine düşeni yapmalıydı. Düzenlediği balolar, resepsiyonlar, konserler, piknikler gibi sosyal aktivitelerle öğrenciler toplum içinde davranmayı, yeni bir kişiyle tanıştıklarında, bir hanıma refakat ettiklerinde veya bir akşam yemeğine, bir konsere gittiklerinde nasıl davranmaları gerektiğini öğrendiler. Bunlar Avrupa'daki kolejlerin çoğunda zorunlu ders olarak öğretiliyordu. Neden Robert Kolej'de öğretilmesindi? İlâveten, bir kişinin iç güzelliği ve dürüstlüğü, bunun dışavurumu olan davranışlarına yansımalıydı. Bu da ancak, eğitimle olabilirdi.¹²

Yukarıda belirtilen sosyal faaliyetlerin yanı sıra, Kolej'in çeşitli ortamlarında öğrencilerin nasıl davranacağına dair kurallar geliştirilerek, duvarlara ve kapılara asıldı. Bunların en güzel örneği Kütüphane Anayasası/Library Constitution idi. Kapının yavaşça kapatılması; yağmurlu günlerde botların çıkartılarak, yanında taşınması gereken torbanın içine konulup, terliklerin giyilip kütüphaneye öyle girilmesi; kitapların asla yere düşürülmemesi ve gününde iade edilmesi; kütüphanede asla gülünmemesi ve köşe yerlere oturulmaması vb. Kütüphane Anayasa'nın kurallarındandı.¹³ Bu kurallar, güzel davranışın yanı sıra, eğitimin de ayrılmaz bir parçasıydı.

Kolej ders programının ilk dönemlerinde rastlanmamasına rağmen, 1911 yılından itibaren, 1920, 1930, 1940 ve 1950 yıllarına ait karnelerde (bkz Tablo 3, Tablo 4, Tablo 5 ve Tablo 6 ve Tablo 7) *Tavr-u Hareket* adı altında öğrencilerin kolej ve sınıf içerisindeki davranışları, kurallara uyumu ve arkadaşlarına ve öğretmenlerine karşı davranışları değerlendiriliyor ve not veriliyordu. Bu durum, yani öğrencilerin hal ve hareketlerinin karnedeki dersler arasına konularak not verilmesi, iyi ve güzel davranışların öğretilmesine önem atfedildiği ve takip edilmesinin sistemli hale getirildiğini göstermektedir.

¹² Ghicades 1919, s. 24-25. Kolej'in müzik öğretmeni Charles Edward Estate, yardımcıları Mrs Barnum ve Mrs Watson tarafından konserler verilerek öğrencilerin müzik zevki geliştirilirken, güzel tavırları uygulamalı biçimde öğrenmeleri sağlanıyordu.

¹³ “A Revised Constitution”, *Robert College Record*, February 1920, s. 49.

Koleje Giriş

Yeni açıldığı yıllarda ve çok sonrasında Kolej'e müracaat, öğrenci velisinin niyet bildiren mektubuyla yapılıyordu.¹⁴ Öğrencilerin eğitim-öğretim yılı başı olan güz döneminde, Eylül ayı ortasında Koleje başlamaları tercih ediliyordu. Diğer okul ve kolejlerden nakil yoluyla gelen öğrencilerden, aldıkları dersleri ve notlarını gösteren bir belge, günümüzdeki adıyla transkript ve yeni başlayan öğrencilerin sosyal, sağlık ve ruhsal durumlarını gösteren rapor ve kayıtlar gerekiyordu. Yine, öğrencilerden son dört yılda aşı olduklarına dair belge isteniyordu.¹⁵ Eğer aşısızlar ise, Kolej'in doktoru tarafından aşılanıyor ve ücreti talep ediliyordu. Osmanlı ülkesinin haricinden gelen öğrencilerin İstanbul'da iskân eden bir velilerinin bulunması isteniyor, yazışmalar bu şahısla yapılıyordu.¹⁶ Kolej'in hazırlık kısmına (Preparatory Department) girmek isteyenlerin onuncu yaşını doldurmuş olmaları, kendi dillerini iyi bilmeleri ve dört işlemi kullanarak basit aritmetik problemlerini çözebilmeleri bekleniyordu.¹⁷ Hazırlık kısmı, üç veya iki yıl olarak düzenlenmişti.¹⁸ Dersler esas olarak dil öğrenimi, sosyal bilimler ve aritmetiğe ayrılmıştı (Hazırlık Kısmında 1896, 1911, ve 1940 yıllarında verilen derslerin listesi için bkz. Tablo 1, Tablo 3 ve Tablo 6).

Kolej Hayatı

Kolej, her yıl Eylül ayının 15'i civarına rast gelen Çarşamba günü açılıyor ve kural olarak, Haziran ayının son Perşembe günü kapanıyordu. Dönem içinde on günlük Yılbaşı (Christmas) ve on günlük Paskalya (Easter) tatilleri vardı. Ayda bir kere olmak üzere, Cuma akşamından Pazartesi akşamına kadar, her hafta Çarşamba tüm gün ve Cumartesi öğleden sonra tatil yapılıyordu.¹⁹

¹⁴ Meşhur ruh ve sinir hastalıkları uzmanı Ord. Prof. Dr. Mazhar Osman Uzman tarafından, oğlunun kabul edilmesi talebiyle Kolej Müdürlüğü'ne yazılmış 5.5.1944 tarihli mektupta: "Robert Kolej Müdürlüğü'ne, Bu sene Nişantaşı erkek Lisesi'ni bitirecek olan oğullarımdan 1927 doğumlu Zeyni Nasut Uzman'ı ileride mühendislik öğrenmek üzere kolejinize leyli olarak vermek istiyorum. Pek çok rağbet gören şerefli mektebinizde Eylül ayında yer bulmak ihtimali ile şimdiden namzet edilmesini hürmetlerimle reca eylerim. İmza: Mazhar Uzman" denilmektedir. Robert Kolej Arnavutköy kampüsü Arşivi, Zeyni Nasut Uzman'ın Öğrenci Dosyası.

¹⁵ Üstün Üstündağ'a ait aşı kâğıdı 14.10.1936 tarihli olup Tifo aşısı olduğunu göstermektedir. Tifo Aşısı Vesikası, Robert Kolej Arnavutköy kampüsü Arşivi, Üstün Üstündağ'ın Öğrenci Dosyası.

¹⁶ Robert College Constantinople Catalogue, 1905, s. 17-18.

¹⁷ Robert College Constantinople Catalogue, 1905, s. 18, 22.

¹⁸ Elimizdeki belgelere göre, 1896 yılı için hazırlık sınıfı üç yıl, 1911 yılı için iki yıl, 1940 yılı için bir yıldır. Osmanlı döneminde, özellikle Balkan Savaşları (1912-1913) ve I. Dünya Savaşı (1914-1918) yıllarındaki sıkıntılı dönemlerde hazırlık sınıfının süresi azaltılmıştır. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise bir yıla indirilmiştir.

¹⁹ Robert College Constantinople Catalogue, 1905, s.20.

Kolej yatılı olduğundan, öğrencilerin uyku ve temizlik malzemesi (1 adet yatak, 1 adet yastık, 6 adet çarşaf, 6 adet yastık kılıfı, 6 adet havlu, 3 adet battaniye, 6 adet peçete ve 1 adet kirli çamaşır torbası) ve kıyafet getirmeleri bekleniyordu.²⁰ Sağlık kontrolü, Kolej'e kabul edilmek olduğu kadar devam etmek için de önemliydi. Özellikle yatılı öğrenciler yılda en az bir sefer sağlık kontrolünde geçiriliyor, ciğer, kalp ve gözleri ve dişleri muayene ediliyordu. Yaygın ve salgın bir hastalık olan vereme karşı aşırı dikkatli olunması gerekiyordu; çünkü bu hastalıklar kolaylıkla öğrenciler arasında yayıla bilirdi. Göz muayenesi de eğitim açısından önemliydi. Trahom çok yaygın bir hastalık olduğundan, özellikle muayenesi yapılırdı. Kalp sağlığı ise, genelde sağlıklı olmanın bir göstergesiydi. Bu sebepler dolayısıyla, bu iç organlar özellikle muayene ediliyordu. Okulda sürekli bir doktor ve hemşire bulunuyor, hasta öğrencileri muayene etme ve sağlık kontrolleri yapmanın yanı sıra, acil durumlara müdahale ediyorlardı.²¹ Kolej'de spor salonu mevcut olup, öğrencilerin kültür-fizik hareketleri yapmaları teşvik ediliyordu. Yatılı öğrencilerin spor salonunda kültür-fizik hareketleri yapmaları mecburiydi; gündüz öğrencileri için ise tercihe bırakılmıştı. Öğrencileri spor yapmaya teşvik etmek amacıyla, koşma, atlama, sırkla atlama vb. alanlarda yarışmalar yapılıyor ödüller veriliyordu.²²

Kolej'de seküler/laik bir ders programı takip edilmesine rağmen, en ileri derecedeki ahlaki gelişmenin, fiziki ve entelektüel gelişme ile beraber öğrencilere dini bilgiler verilerek sağlanacağına inanılıyordu. Dini bilgiler tartışmalı ve mezhepsel olmayıp, bütünüyle pratik türdendi. Dini öğreti, bütün insanların vicdan hürriyeti olduğu düşüncesine dayanıyordu. Bu prensibe ve Kolej'in kuruluş amacına uygun olarak, öğrencilerin sabah duasına ve Pazar günleri ayine katılmaları bekleniyordu. Hafta içi her sabah dua edilerek derse başlanıyor, hafta sonu ise yatılı öğrenciler sabah ve gece dualarına katılıyorlardı. İncil okumaları Kolej'in öğretmenleri tarafından yapılıyordu. Dinle ilgili programda yer alan tek ders, Kolej'in son sınıfı olan Kıdemliler Sınıfı'nın (Senior) 1. Dönemde verilen Hıristiyanlığın Delilleri (Evidences of Christianity) dersi idi (bkz. Tablo 2.2). Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise, Kolejdeki dini ritüeller bütünüyle kaldırıldı ve İncil dersi sadece Hıristiyan öğrencilere münhasır oldu. (bkz. Tablo 5).

²⁰ *Robert College Constantinople Catalogue, 1905, s.18.*

²¹ *Robert College Constantinople Catalogue, 1905, s.15.*

²² *Robert College Constantinople Catalogue, 1905, s.16.*

Kolej Eğitimi

Kolejin eğitim sisteminin İncil'in prensipleri doğrultusunda yapılandırılacağı ve buna uygun biçimde yönetileceği belirtilmiş ve din derslerinin her gün ve bütün öğrencilerin katılımıyla yapılacağı Kolej Tüzüğü'nde vurgulanmış ise de²³ eğitim sistemi, Kolej'in kurucularından Cyrus Hamlin'in görüşleri ve idealleri doğrultusunda biçimlenmişti. Bu haliyle Kolej, New England türü okullar model alınarak tasarlanmıştı. Bu tür okullar çok iyi birer Hıristiyan kurumu olmalarının yanı sıra, sadece dini nitelikler taşımayıp, seküler nitelikleri de bünyesinde barındırmaktadır.²⁴

Aslında, Hamlin'in görüşleri, mütevelli heyetinin görüşleriyle çelişiyor; onlar “yerli Protestan hizmetkâr yetiştirme” amacını ön plana geçirirken, Hamlin, daha geniş düşünüp ileriye görerek, Osmanlı İmparatorluğu'nda uzun süredir devam edegelmekte olan “modernleşme sürecine katkı sağlayacak ve bu süreci şekillendirecek nitelikte elemanlar yetiştirme” hedefini ileri sürüyordu. Bu sebeple, İngilizce derslerine ve fen bilimlerinin öğretilmesine ağırlık verilecek biçimde müfredatın düzenlenmesini sağladı. Ancak, Mütevelli Heyeti'nin çoğu üyesi, bu tür bir eğitimin öğrencileri seküler/laik bir zihniyete alıştıracacağı, dünyevî alanlara yönelteceği ve öğrencileri fazla Avrupaî (too Europeanized) ve fazla şehirlî (too cityish) yapacağı, bu şekilde, fedakârlık yapmayı sevmeyen, ömrünü Anadolu'nun ücra köşelerinde misyonunun amaçlarını gerçekleştirmeye adanmış yerine, başkent ve büyük şehirlerde iş peşinde koşan bireyler haline getireceğini iddia ediyorlardı.²⁵ Hamlin'in görüşleri her ne kadar muhalefetle karşılandıysa da, 1903-1932 yılları arasında Robert Kolej müdürü olan Dr. Gates, teknik ve dile dayalı liberal eğitimin artması yönünde artan talepler ve 20. Yüzyılın ilerlemeci zihniyetinin tesiri altında, Kolej eğitim programını düzenlemiş ve ardından Mühendislik Okulu'nun açılmasına karar vermişti.²⁶ II. Meşrutiyetin getirdiği hürriyet havası ve İmparatorluğun ihtiyaçları, böyle bir okulun açılmasını adeta zaruret haline getirmişti.²⁷

Kolej eğitimi en yüksek standartlarda ve uluslararası kabul görecektir şekilde tasarlanmıştı. Ders programı da, bu hedef çizgisinde ve öğrenciler için ağır ve fazla yüklü olmayacak fakat çalışmalarında ilerleme kaydedecek biçimde düzenlenmişti. Eğitimi desteklemek üzere Kolej kampüsünde bir kütüphane ve müze bulunmaktaydı. 1905 yılı itibarıyla kütüphanede 12.000 cilt

²³ Greenwood 2000, s. 26.

²⁴ Kocamanoğlu, 1999, c.5, s. 359-360.

²⁵ Greenwood 2000, s. 61- 65.

²⁶ Greenwood 2000, s.224. Mühendislik okulu hakkında bkz. Nurdoğan 2009.

²⁷ Freeley 2000, s. 172.

kitap mevcuttu. Satın alma ve bağışlar yoluyla bu sayı her yıl artıyordu. Kütüphane ve okuma salonu, öğrencilere istifade etmeleri için belli saatler arasında her gün açık bulunduruluyordu. *Encyclopedia of Britannica*, *Encyclopedia of Education*, *Encyclopedia of Islam*, *Dictionary of Chemistry* gibi referans eserleri mevcuttu ve öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayabiliyordu. Mevcut haliyle, İstanbul'daki en iyi okul kütüphanesi denilebilirdi.²⁸ Kolej müzesinde, derslerde öğretim amaçlı kullanmak üzere, fosil, kaya ve çeşitli madenlerin; yaklaşık sekiz yüz adet Türkiye'deki kuşların ve yüz adet de Boğazdaki balıkların yer aldığı koleksiyonlar bulunuyordu. Bahsedilen bu örnekler, bilimsel koleksiyonlar adı altında tasniflenmişti ve her geçen yıl geliştiriliyordu.²⁹

Hazırlık Sınıfı

Kolej eğitiminin ilk basamağını oluşturan Hazırlık Kısmı (Preparatory department) iki veya üç yıldır. 1896 yılına ait verilerden bu yıllarda hazırlık sınıfının üç yıl, 1910 yılları ve sonrasında ise iki yıl olduğunu biliyoruz. Günümüzde ise, 1 yılı hazırlık 4 yıl lise olmak üzere eğitim 5 yıldır. 1902-1903 yılında Hazırlık Kısmı yeniden düzenlenmiş ve bir müdürün idaresine verilmiştir. 1920 yılında hazırlık bölümünün ismi “Robert Academy” olarak değiştirilmiş ve tedrisatı 6 yıla çıkarılmıştır. Akademinin, beşinci ve altıncı yılları “sub-freshman” olarak adlandırılmış ve kolej kısmına geçmek için en önemli şart olmuştur. Theodorus Hall isimli büyük ve yangına karşı korumalı olan bina Hazırlık Kısmı'na ayrılmış; müdür, eşi ve birkaç öğretmenin de bu binada kalması sağlanarak, odaları öğrenci yatakhane sine yakınında olacak biçimde düzenlenmiştir. Bu suretle öğrencilere sürekli olarak nezaret edebileceklerdi. Öğrencilerin yiyecek-içeceği yeterli miktardaydı, bu sebeple dışarıdan ve velilerden Kolej'e yiyecek getirilmesi yasaklanmıştı. Öğrencilerin para kullanmalarını gerektirecek ortamlar mümkün olduğunca azaltılmış ve ailelere öğrencilere çok az miktarda harçlık vermeleri tavsiye edilmişti, çünkü bütün ihtiyaçları Kolej'de tatminkâr şekilde karşılanıyordu.³⁰

Kolej'de Okutulan Dersler ve Kapsamları

Kolejde okutulan dersler, kapsamları ve diğer bilgiler teferruatlı biçimde aşağıda verilecektir. Ders programları, Kolej kataloğu ve Kolej Arşivi'nden

²⁸ *Report of the President and Faculty of Robert College at Constantinople, For the Fifty-Eight Year, 1920-1920*, s. 27-30.

²⁹ *Robert College at Constantinople Catalogue, 1905*, s. 14.

³⁰ *Robert College at Constantinople Catalogue, 1905*, s. 22.

edinilen öğrenci karnelerinden alınmıştır. Bu kapsamda, 1896 yılı ders programı Kolej kataloğundan; 1911, 1920, 1930, 1940, 1951, 1960 ve 1970 yıllarına ait programlar ise, bu yıllara ait öğrenci karnelerinden aynen alınmıştır. Karnelerde geçen derslerin her biri ayrı bir başlık altında verilirken, öğretilen yabancı ve ana diller, diller başlığı altında verilmiştir.

Diller: Kolejde eğitim dili olan İngilizcenin yanı sıra anadiller (Türkçe, Bulgarca, Ermenice, Rumca), yabancı diller (Fransızca ve Almanca) ve arkaik diller (Latince) öğretiliyordu. Ders programı, öğrenciye öncelikle eğitim dili ve uluslararası dil olan İngilizceyi, müteakiben diploması dili olan Fransızca'yı ve öğrencinin kendi ana dilini, en iyi ve en etkili biçimde kullanmayı öğretecek biçimde düzenlenmişti. İngilizcenin eğitim dili olması sebebiyle, ders saati ve öğrenim süresi olarak ağırlığı fazlaydı. Eğitim dilinin İngilizce olmasının başlıca sebebi, bu dildeki ders kitaplarının bol miktarda olmasıydı. Ayrıca, İngilizce Kolej'in kurulduğu yıllarda, uluslararası kabul gören diller arasındaydı. İngilizcenin eğitim dili olması ve Kolejde anlaşma dili olarak kullanılması öğrencilerin kendi dillerini ve milliyetlerini unutmaları anlamına gelmiyordu. Tam aksine, anadil (vernacular) adı altında her öğrenciye kendi dili en iyi şekilde öğretiliyordu. Bu diller Bulgarca, Ermenice ve Rumca idi. 1896 yılı Hazırlık Sınıfı derslerinin yer aldığı Tablo 3'de de görüldüğü üzere, İngilizce ve anadil üç yıl boyunca öğretiliyordu. İlaveten, Fransızca ve Almanca da yabancı dil olarak öğretiliyordu. Hazırlık sınıfının iki yıla indiği 1911 yılına ait ders programında da (bkz. Tablo 3) aynı şekilde, İngilizce anadil ve Fransızca her iki yılda öğretiliyordu. Hazırlık sınıfı programı, esasta dil öğrenme üzerine kuruluydu. Aşağıda verilen ders programı tablolarında da görüldüğü üzere (bkz. Tablo 3, 4, 5, 6, 7, 8), İngilizce, anadil ve Fransızca (1960 yılında Lise ikinci sınıfta Almanca koyuluyor, fakat bu istisnadır) eğitimin esas kısmında yer alıyor ve ders saati olarak programın önemli bir kısmını kapsıyordu. Dünyayı tanıyan, dünyanın diğer köşesinde neler olup bittiğini bilen ve iletişim içinde olan bireyler yetiştirmek için dil ön şarttı. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde anadil kaldırılarak yerine Türkçe getirildi; yabancı dil olarak da İngilizce ve Fransızca, bir ara da Almanca yabancı dil olarak öğretildi (bkz. Tablo 3, 4, 5, 6). Latince ise, Osmanlı döneminde, Kolejde öğretiliyordu. Cumhuriyet döneminde ise kaldırılmıştı (bkz. Tablo 1, 2.1, 2.2, 3, 4, 5, 6).³¹

Osmanlı döneminde Türkçe seçmeliydi ve dersi alanlara iyi bir dil bilgisi verilmesi hedefleniyordu. Bu maksatla, meşhur Türk yazarların eserlerinin okuması ve tercüme edilmesi dahil edilerek, Türkçe dilbilgisi, kompozisyon, dikte ve hat sanatı öğretiliyordu.³² Meşhur şair Tevfik Fikret, Kolej'in ilk

³¹ *Robert College at Constantinople Catalogue, 1896*, s. 17-20.

³² *Robert College at Constantinople Catalogue, 1905*, s. 34-40.

mezunlarından Hüseyin Hulusi Bey³³, Salih Feridun Bey, İsmail Hikmet Bey ve Abdurrahman Celal Bey Kolej'de Türkçe dersleri vermişti.³⁴ 1912-13 ders yılında haftada dört saatlik Türkçe dersleri, Cenap Bey tarafından verilmektedir. Bu derse özellikle Arnavutlar ilgi göstermektedir.³⁵

Kolejin bünyesinde bir "Turkish Departman"ı, Osmanlı dönemindeki ismiyle Robert Kolej Osmanlıca Şubesi açılmıştır. Türkçe ve edebiyat derslerini verecek eğitimci olarak ise Tefik Fikret seçilir. Bu bölümün Tefik Fikret'in önderliğinde, ileride Robert Kolej Türk Talebe Cemiyeti kurulacaktır.

Astronomi: Astronomi alanına giriş düzeyinde, temel bilgilerin verildiği bu ders, öğrencilere bilimin temel prensipleri ve önemli olgularını öğretmeyi hedeflemektedir. Sınıfta verilen ders teleskop ve meridyenleri gösteren araçla desteklenmektedir. Young Charles tarafından yazılan, *Elements of Astronomy* adlı ders kitabı okutulmaktadır.³⁶

Siyasal Ekonomi: Dersin amacı öğrencileri alanın temel prensipleri ile tanıştırmak ve bu prensipleri özel ve devlet ekonomilerine uygulamaktır. Dört büyük servet kaynağı (üretim, tüketim, dağıtım ve değişim) insanın ihtiyaç ve istekleri ile bağlantılı olarak anlatılmakta ve insanın servet artırımındaki rolü ortaya konmaktadır.³⁷

Felsefe: Bu ders oldukça kapsamlı olup psikoloji, felsefe tarihi, etik, mantık, siyasi ekonomi, uluslararası hukuk ve Hıristiyanlığın delilleri gibi alanlar dahil edilmekte, lisenin üçüncü ve dördüncü sınıflarında okutulmaktadır. Adı geçen konuların aynı adla anılan dersler kapsamında okutulduğu görülmektedir. Örneğin Uluslararası Hukuk, 1896 yılında, ayrı bir ders halinde Lise 2. Sınıfta (Kıdemliler Sınıfı) okutulmaktadır (bkz. Tablo 2.1). Felsefe dersinin hedefi, zihnin melekelerini disipline etmek ve geliştirmek, öğrenciye düşünmeyi ve muhakeme etmeyi öğretmektir. 1896 yılında bu dersi, Kolejin başkanı ve Bizans mimarisi ve tarih alanında uzman olan ve 1878'den öldüğü tarih olan 1915'e kadar öğretmenlik yapan Prof. Alexander van Millingen (1840-1915) ve kurucu Cyrus Hamlin'in damadı ve Koleje uzun yıllar hizmet etmiş olan Charles Anderson veriyordu.³⁸

³³ 1903'de Kolej'den mezun olan Hüseyin Hulusi Bey, Sorbon Üniversitesi'nde tarih eğitimi gördükten sonra, 1905'de İstanbul'a dönmüş ve Kolej'de Türkçe, edebiyat ve tarih dersleri vermiştir. Tefik Fikret'ten dersler almış, onun gelmediği zamanlarda derslerine girmiştir.

³⁴ *Robert College Catalogue of 1912-1914, Robert College Preparatory Department Instructors*, s. 36.

³⁵ *Report of the President and Faculty of Robert College for the 50th Year 1912-1913*, New York Public Library, s. 59-65.

³⁶ *Robert College at Constantinople Catalogue, 1905*, s. 33. İlgili kitaba şu internet adresinden ulaşılabilir: <http://catalog.hathitrust.org/Record/100343798>.

³⁷ *Robert College at Constantinople Catalogue, 1905*, s. 34.

³⁸ *Robert College at Constantinople Catalogue, 1896*, s. 13.

Fen Bilimleri: Kolejde öğretilen fen bilimleri, tabii bilimler, fizik, kimya, jeoloji ve madencilik olarak beş ders halinde veriliyordu. Aşağıda bu derslere sırasıyla değinilecektir.

Tabii Bilimler: Bu derse, zooloji, hayvan ve bitki fizyolojisi, botanik, biyoloji, fizyoloji ve astronomi dahil edilmişti. Fen bilimlerinin bazı temel kavramları, hazırlık kısmının ikici ve üçüncü yılında veriliyor ve öğrencilerin gözlem yapma ayırt etme kabiliyeti kazanmaları ve etraflarındaki nesnelere ilgi duymaları amaçlanıyordu. Kolejin lise kısmında ise, genel müfredatı takip etmenin yanı sıra, üçüncü ve dördüncü yıllarda, özel dersler de veriliyordu. Bu kapsamda üçüncü sınıflara laboratuvar çalışmalarında çeşitli fizik ve elektrik deneyleri öğretiliyor ve ölçümler yaptırılıyor, botanikle ilgili tasnifler öğretiliyordu. Dördüncü sınıfta ise, temel biyoloji ve tek hücreli yaşam biçimi öğretiliyor, hücre üzerine ve mikroskopla çalışmalar yapıyordu.³⁹ 1905 yılında, *Martin's Human Body, Briefer Course* adlı ders kitabı okutuluyordu.⁴⁰

Fizik: Ames'in *Theory of Physics* adlı kitabının okutulduğu Fizik dersinde öğrencilere teorinin yanı sıra, deneysel dersler verilmekte ve çok sayıda sayısal problemi çözmeleri gerekmektedir. Öğrenciler ışık, ısı, ses, mekanik ve manyetiğin genel kanunları ile tanıştırmakta ve konuya ilişkin ölçüm aletlerini kullanmaları öğretilmektedir.⁴¹ Lise 2. (bkz Tablo 7) ve 3. Sınıflarda okutulan Fizik dersi, Osmanlı döneminde, 1896 yılında Latince ile seçmeli ders halindedir. (bkz Tablo 2.2).

Kimya: Lise ikinci sınıfın ikinci döneminde verilmeye başlanan Kimya dersi takip eden dört dönem boyunca okutuluyordu. İlgi duyan ve isteyen öğrenciler iki dönem daha devam edebilirlerdi. Öğretimde, ders kitabının yanı sıra deneysel yöntemler kullanılıyordu. Bilimin temel kuralları öğretildikten sonra, inorganik ve organik kimya sıra geliyor; öğrencilerden, temel bilim kurallarını tuz, çeşitli alaşımlar madenler ve çözeltilerin analizlerine uygulamaları bekleniyordu. Öğrencilerin kullanmaları için araç-gereç ancak

³⁹ *Robert College at Constantinople Catalogue, 1896*, s.15. 1912-1914 yılları Kolej kataloğuna göre, bir Türk, İsmail Hikmet Bey, Türkçenin yanı sıra, aritmetik dersi vermektedir. İsmail Hikmet Beyi'n haricinde, Kolejin değişik sınıflarında, Caspar Hovannes Tüysüzyan isimli bir Ermeni, Floros Panayotou Florides adlı bir Rum, Max Hermann Larsen ve Rollo Francis Fletcher isimli iki Amerikalı aritmetik derslerini vermektedir. Bkz. *Robert College Catalogue of 1912-1914*, s. 36.

⁴⁰ *Robert College Constantinople Catalogue 1905*, s.30. Kitaba şu internet adresinden ulaşılabilir: *Antique 1886 American Science Series: Briefer Course The Human Body by Martin*, Henry Holt & Co Publishers, 1886: <http://www.ebay.com/itm/Antique-1886-American-Science-Series-Briefer-Course-The-Human-Body-by-Martin-/172022829257?hash=item280d5c10c9:g:6ucAAOSwhcJWKpH6>

⁴¹ Fizik dersinde okutulan Ames'in *Theory od Pyhsics* adlı kitabı takip eden İnternet adresinden indirilebilir: <http://www.lampioanezburatoare.eu/download-pdf-theory-of-physics-book.pdf>

yeterli düzeyde mevcuttu; kullandıktan sonra hemen dikkatlice yerine koymaları bekleniyordu.⁴² Ders kitabı olarak 1905 yılında Remsen'in *Kimyaya Giriş*'i (Remsen's Introduction to the Study of Chemistry, 1886)⁴³ ve *Ormiston'un Niteliksel Analiz Elementleri (Ormiston's Elements of Qualitative Analysis)*⁴⁴ okutuluyordu.

Jeoloji: Ders kitabını takip etmenin yanı sıra, kayalar ve minerallerin tanınması üzerinde duruluyor, bu maksatla, yerli ve yabancı fosil ve kaya koleksiyonlarından istifade ediliyordu.

Madencilik/Mineraloji: İki dönemlik ders olan mineraloji, madenleri tanıma ve tasnifleme konularını kapsıyordu. En önemli çevrede sıkça bulunan mineralleri tanımak için gerekli bilgi ve becerilerin verilmesi dersin ana hedefiydi. Çalışmalar Kolejdeki mineral örneklerinin bulunduğu koleksiyonlar, diyagramlar ve modeller üzerinde yapıyordu.

Aritmetik ve Geometri: Hazırlık sınıfında başlayan Aritmetik dersi, Kolej'in son sınıfının ilk dönemi sonuna kadar devam ediyordu. İlk yılda ana dilde verilen aritmetik dersi, sonraki yıllarda İngilizce olarak veriliyordu.⁴⁵ Temel ve yüksek cebir geometri, trigonometri, analitik geometri, Kalkülüs ve ticari aritmetiği kapsıyordu. Meşhur matematik hocaları tarafından verilen aritmetik dersinin Kolej eğitiminin her aşamasında yer alması ve en uzun süren dersi olmasının hedefi, öğrencilere temel matematik kurallarını ve rasyonel ve soyut düşünmeyi öğretmektir.⁴⁶ Geometri dersi Hendese adı altında, 1896 yılında Birinci Sınıf öncesi, Birinci Sınıf ve İkinci Sınıflarında üç sene olarak veriliyordu (bkz Tablo 2.1) ve 1951 yılında Lise son sınıfta verilmekteydi (bkz Tablo 7.) Trigonometri ise 1896 yılında ayrı bir ders altında Lise 2. Sınıf'da (Sophomore) (bkz Tablo 2.1) verilmişti. Diğer yıllarda Aritmetik dersi dahilinde veriliyordu.

Tarih: Tarih öğretimi, hazırlık sınıfının ikinci yılında (hazırlık sınıfının üç yıl olduğu dönemde) başlamakta ve son yılın son dönemine kadar sürmektedir. Bu kadar uzun süreli verilen başka bir dersin olmaması, tarihe verilen önemin ağırlığını göstermektedir. Dönemin hareketli siyasi ortamı, Osmanlı imparatorluğunun çözüme sürecin de olması ve farklı etnik grupların milliyetçilik hareketlerinin tesiriyle İmparatorluktan ayrılması, tarihe verilen

⁴² *Robert College at Constantinople Catalogue, 1896*, s. 14.

⁴³ Bu kitabın tam metni: <https://archive.org/details/introductionchem00remsuoft>

⁴⁴ *Robert College Constantinople Catalogue 1905*, s. 31. Ormiston 1903, bu kitabın internet adresi: <http://www.nadirkita.com/the-elements-of-qualitative-analysis-william-t-ormiston-kitap1401711.html>

⁴⁵ *Robert College Constantinople Catalogue 1905*, s. 25.

⁴⁶ *Robert College at Constantinople Catalogue, 1896*, s. 14; *Robert College Constantinople Catalogue 1905*, s. 26.

ağırlığın sebebini izah etmektedir. Dersin muhtevası incelendiğinde, farklı milliyetlerden olan Kolej öğrencilerine, geçmişi öğretmeninin yanı sıra kimlik aşlamak amacı güdüldüğü görülür. Doğu milletlerinin tarihi, eski Yunan ve Roma, ortaçağ ve yakınçağ tarihi dersin müfredatına dahil olmuştur. Tarih dersine dahil edilen konular, hazırlık kısmında genel itibarıyla verilmekte, lise kısmında ise daha teferruatlı olarak öğretilmektedir. Tarih dersine dahil olan konular arsında, Bizans tarihi, Avrupa tarihinin kritik dönemleri ve uygarlık tarihine özel bir yer ve ağırlık verilmiştir.⁴⁷ İkinci, üçüncü ve dördüncü yıllarda Rumların Hikâyesi (*The Story of the Greeks*)⁴⁸ adlı kitaptan okumalar ve sohbetler; Romenlerin Hikâyesi (*The Story of the Romans*)⁴⁹ ve Green'in Primer'in tarihi (*Green's History Primers*)⁵⁰.

Tarih konusu, öğrencilerin de merak ettiği, bilgi edinmek istediği bir alandı. Bu sebeple, meşhur tarihçiler konferans vermek üzere Kolej'e geliyorlardı. Örneğin, Londra Üniversitesi'nden Prof. Arnold Toynbee, Doğu ve Batı medeniyetlerinin ilişkisi üzerine bir dizi konferans vermek üzere, 1920 yılında Kolej'i ziyaret etmişti. Bu kapsamda verdiği konferansların başlıklarının bazıları şöyleydi; “Uygarlıkların ortak özellikleri”, “Uygarlıkların etkileşimleri”, “Batılı ve Modern Ortadoğu medeniyetinin (İslam) etkileşimi”. Toynbee'nin Doğu ve Batı medeniyetlerinin etkileşimi gibi hassas bir konuya, kapsamlı bilgisi ve nesnel bir zihinle yaklaştığı, konferanslarının öğrenciler katılımcılar için teşvik edici ve bilgilendirici olduğu söylenmektedir. Öğrenciler içinde yaşadıkları olaylara karşı duyarlıydılar; Kolejlerinin de olayların odağında olan İstanbul'da olması onları haliyle olayların içine çekiyordu. Bu sebeple ilgileri yoğun merakları fazlaydı. Öğrencilerin ilgisini tatmin maksadıyla, Çarşamba günleri yuvarlak masa toplantıları düzenleniyor ve burada yaklaşık yirmi kişilik öğrenci gruplarıyla, gündelik tarihi ve siyasi problemler tartışılıyordu.

Tarih eğitimine ayrı bir önem ve ağırlık verildiği için kapsamı ve amacı iyice belirlenmişti. Müfredatta, Yakındoğu tarihi olduğu kadar Amerikan tarihinin de öğretilmesi, İstanbul'u çevreleyen ülkeler ve medeniyetlerin tarihinin mümkün olduğunca tarafsız kanallardan gelen bilgilerle öğrenilmesi hedefleniyordu. Öğrencilerin kendi tarihleriyle birlikte komşu milletlerin tarihlerini bilmelerinin, onlara geniş bir perspektif sağlayacağı, çevrelerine karşı sempati duygusu kazandıracığı, nefret duygularını azaltacağı ve toleranslarını

⁴⁷ Robert College Catalogue 1905, s. 15-16.

⁴⁸ Hélène Adeline Guerber, *The Story of the Greeks* (1896) adlı kitabın İnternet adresi: <http://www.goodreads.com/book/show/11514460-the-story-of-the-greeks>

⁴⁹ Hélène Adeline Guerber tarafından yazılan *The Story of the Romans* (1896) adlı kitap çocuklar için hazırlanmıştır ve ilkökul düzeyinde bilgileri içermektedir.

⁵⁰ Robert College Catalogue 1905, s. 27.

geliştireceği düşünülüyordu. Farklı milletlerden öğrenciler arasında, karşılıklı anlayışı geliştirmek için geniş bir fırsat ortamı sunmak Kolej'in amacıydı. Tarih eğitimi de bu amaca hizmet ediyordu.⁵¹ 1915 yılında yayınlanan ve Cumhuriyet döneminde de uzun süre yürürlükte kalan *Mekatib-i Hususiye Talimatnamesi* ve 1930 yılında Atatürk döneminde yayınlanan *Yabancı Okullar Yönergesi* uyarınca, Tarih dersinin Türk öğretmenler tarafından, Türkçe olarak verilmesi karara bağlandı. Bahsedilen yönergeyle yabancı okullarda okuyan öğrencilerin kendi tarihlerini kendi dillerinde yazılmış kitaplardan öğrenmelerine izin verilmişti. Ancak, okutulacak tarih kitapların Milli Eğitim Bakanlığı'nın onayından geçmesi gerekiyordu.⁵²

Coğrafya: Coğrafya dersi, sosyal konular ele alındığında, dil ve tarih öğretiminin ardından gelen önemli bir dersti. Aşağıdaki Tablo 1 ve 2.1' de görüldüğü üzere, 1896 yılında üç yıl olan hazırlık sınıfının, her üç yılında coğrafya adı altında, İngilizce veya anadilde ve lise kısmının 1. sınıfında Fizikî Coğrafya adı altında veriliyordu. İlerleyen zamanda coğrafyanın ağırlığı devam etti ve 1911'de 2 yıl süren hazırlığın her yılında (bkz. Tablo 3), 1920'de Lise 2. ve 3. Sınıflarda (bkz. Tablo 4) ve 1930 yılında Lisenin her üç yılında (bkz. Tablo 5), 1940 hazırlık sınıfında Tarih dersi ile beraber (bkz. Tablo 6), 1950 yılında Lise kısmının her üç yılında (bkz. Tablo 7) ve 1960 ve 1970 yıllarında sadece Lise birinci sınıfta verilmiştir (bkz. Tablo 8 ve 9).

Coğrafya dersi, daha iyi anlaşılması endişesiyle, ilk sınıflarda anadilde, ikinci ve sonraki sınıflarda ise İngilizce veriliyordu. Ders kapsamında, genel coğrafya olduğu kadar mahalli coğrafyaya da yer verilmişti. Avrupa, Asya, Afrika, Amerika ve Avusturya coğrafyaları yıllara dağıtılmış olarak öğretiliyor bu kapsamda ise endüstriyel, ticari ve fiziki özelliklere ayrı bir vurgu yapılıyordu. Ders kitabı olarak da, *Resimli Coğrafya Okumaları- Amerika, Afrika, Avrupa, Asya, Avusturalya (The Illustrated Continental Geography Readers- America, Africa, Europe, Asia, Australia, 1905, Blackie & Son)* adlı, her cildi bir kıtaya ayrılmış olan resimli coğrafya kitabı okutuluyordu.⁵³

Cumhuriyet döneminde, 1935 yılında çıkarılan Yabancı Okullar Yönergesi'ne göre, yabancı öğrencilere, Türkiye coğrafyası Türkçe olarak ve Türk öğretmenler tarafından okutulacaktır. Öğrencilerin kendi ülkelerinin

⁵¹ *Report of the President and Faculty of Robert College at Constantinople, For the Fifty-Eight Year, 1920-1921*, s. 24-26.

⁵² Sezer 1999, s. 25-29.

⁵³ *Robert College Catalogue 1905*, s. 26. Her bir kıta için ayrı ayrı hazırlanmış olan 1905 basımı kitaba şu adresten ulaşılabilir: <http://www.abebooks.com/Illustrated-Continental-Geography-Readers-AFRICA-editor/5894080461/bd>.

coğrafyasının kendi dillerinde öğretilmesine izin verilmiştir. Derste okutulacak kitapların bakanlığın onayından geçmesi gerektiği de Yönergede belirtilmiştir.⁵⁴

Edebiyat: Edebiyat dersi bağımsız olarak, Genel Edebiyat Dersleri adı altında 1 saat olarak ve okunması önerilen kitaplar üzerine çalışmalar şeklindeydi. Diğer derslerin içine katılmış olarak ise, eğitim dili olan İngilizce, yabancı dil olan Fransızca ve ana dillerden olan Türkçe, Rumca, Ermenice ve Slav dilleri kapsamında veriliyordu. İngilizce ve Fransızca dillerindeki edebi eserler ve ana dillerdeki başlıca yazarlar edebi eserleri üzerinde çalışmalar yapılıyordu. Programdan da görüleceği üzere, dil öğretimi, özellikle de İngilizce, hazırlık sınıfından başlayarak, lise son sınıfa kadar devam ediyordu. İngilizce kompozisyon, İngilizce belagat, İngilizce yazarlar, direkt ve indirekt İngilizce dersleri adları altında, edebiyat kapsamına giren dersler veriliyordu. Aşağıdaki tablolarda dil derslerinin her sınıfta ve haftada 4 saat ve üzeri olması, dil eğitimi yoluyla edebiyata verilen ağırlığı göstermektedir.⁵⁵ 1912 yılından itibaren *Bölgesel Departmanlar/Local departments* başlığı altında Ermenice, Bulgarca, Yunanca ve Türkçe dersleri verilmektedir. Ermenice, son sınıflarda eski Ermenice üstüne klasik şiir ve yazma üstünedir. İkinci sınıflar eski Ermenice gramerini tamamlamış, modern Ermeniceye geçmişlerdir. Birinci sınıflar eski Ermeniceye başlamış; hazırlık öğrencileri (sub-freshman) ise, Gramer ve Kompozisyon dersleri almışlardır. Bulgarca Bölümü ile ilgili olarak, Balkan Savaşları'ndan çok etkilenmiş oldukları için bu bölüm dersleriyle ilgili pek bilgi verilmemektedir. Yunanca derslerini alan öğrenciler son sınıfa geldiğinde *Antigone* (Eski Yunan mitolojisinde bir tragedya)'u okuyabilecek durumdadırlar. Dolayısıyla, Yunan Drama Tarihi dersi görmekteyler. Üçüncü sınıflar Lirik Şiir ve Tarihi, Yunan Sanat Tarihi ve Plato okumaktadırlar. İkinci sınıflar, *İlyada* ve *Odessa* okumakta, dolayısıyla Epik Şiir Tarihi ve Edebiyat Tarihi dersleri almaktadırlar. Birinci sınıflar Yunan Oratori Tarihi ve Herodot'tan seçmeler okumaktadırlar. Sub-freshmanlar Yunan Sentaksı, Konuşma ve Yazma dersleri almakta *Memorabilia* (Hatıralar) okumaktadırlar.⁵⁶

Müzik: Müzik dersleri kapsamında tüm öğrencilere flüt, mandolin ve gitar çalma öğretiliyordu. Piyano ve keman, ise öğrencilerin tercihine ve masrafını karşılamasına bırakılmıştı. Kolejde bir öğrenci orkestrası kurulmuş, özel günler ve yıl dönümlerinde konserler veriyordu.

Müzik dersi Osmanlı döneminde 1896 yılında İkinci sınıfın 1. ve 3. dönemlerinde Müzik teorisi adı altında veriliyordu (bkz. Tablo 2.1). İlerleyen

⁵⁴ Sezer 1999, s. 29.

⁵⁵ *Robert College Constantinople Catalogue 1896*, s. 16.

⁵⁶ *Report of the President and Faculty of Robert College for the 50th Year 1912-1913*, New York Public Library, s. 59-65.

yıllarda, bu dersin sayısı ve süresi arttı; örneğin 1911 yılında her iki hazırlık sınıfında veriliyordu (bkz. Tablo 3). 1920 ve 1930 yıllarında ise lise kısmında her yıl veriliyordu (bkz. Tablo 4 ve 5). İleriki dönemlerde, örneğin 1940 ve 1950'li yıllarda ise müzik dersine, hazırlık ve son sınıfta yer verilmişti (bkz. Tablo 6 ve 7). Ders programına ve müfredatına bakıldığında, tüm dönemler boyunca, müzik dersinin 1 saat olarak kalmasına karşın, farklı sınıflarda, hazırlık ve lise kısmında, giderek artan sayıda verildiğini görüyoruz. Bu durum, müzik dersinin etkisinin uzun dönemde arttığını göstermekte ve okulun Müzik Bölümünün yıldan yıla geliştiğini göstermektedir. Müziğin tesirinin artması önemli ölçüde, bu dersi verecek hocaların varlığına bağlıydı. Örneğin, 1920'li yıllarda, Mr. Colcord'un gelmesiyle, önceki yıllarda ihmal edilen müzik alanına dair pek çok teferruat gündeme gelerek ders kapsamına dahil edildi ve ders üç yılda verilmeye başlandı (bkz. Tablo 4). Müzik dersinde, öğrencilerin bireysel olarak şarkı söylemelerine ağırlık veriliyordu. Bunda maksat ise, öğrencinin kendine güvenini sağlamaktı. Öyle ki, kendi başına şarkı söyleyerek güven kazanan öğrenciler, diğer derslerin günlük etüd saatlerinde, topluluk karşısında ders anlatma işini, öğretmenden yardım almadan yapar hale geldiler. Diğer bir ifadeyle, topluluk karşısında şarkı söyleyerek, özgüven ve tecrübe kazanmaları öğrencilere, topluluk karşısında daha rahat ders anlatma konusunda rahatlık kazanmalarına yardımcı oldu. Burada yeri gelmişken bir noktaya işaret etmek gerekir. Ders programındaki dersler ve muhteviyatı, birbirinden bağımsız ve kopuk halde değil, birbirini tamamlayacak ve faydası olacak halde düzenlenmişti. Müzik dersinde de görüldüğü üzere, bu ders müzik zevki ve kulağı geliştirmekten ziyade, öğrencinin, öz güven kazanmasına ve diğer derslerine yardımcı olacak biçimde ve maksatla veriliyordu. Programdaki dersler ve muhtevaları örüntü halinde bir birine bağlanmış ve öğrencinin bilgisinin yanı sıra, melekelerini geliştirmesine hizmet edecek biçimde düzenlenmişti. Öyle ki, Kolej'de okutulan her ders, öğrenilen her bilgi, boşa gitmiyor, nihai amaç olan, ideal insan yetiştirmeye hizmet ediyordu.

Müzik derslerinde kendilerine verilen özgüven ile öğrenciler, ileriki yıllarda, öğretmenlere de ihtiyaç duymadan koro çalışması yapmayı ve koro halinde şarkı söylemeyi öğrendiler. Kolej öğrencileri, 1920 yılında 10.000 kişinin katıldığı, 21 adet org resitali verdiler. Kolej öğrencileri arasından çok sayıda yetenekli müzisyen çıktı.⁵⁷

Çizim ve Resim: Çizim (bkz. Tablo 1) ve ileriki yıllardaki diğer adıyla resim (bkz. Tablo 5) dersi, tüm hazırlık yılları boyunca ve Taze Öncesi Sınıf (Sub Freshman Year) (bkz Tablo 2.1) yılında verilmektedir.⁵⁸

⁵⁷ *Report of the President and Faculty of Robert College*, 26-27.

⁵⁸ Robert College Constantinople Catalogue 1905, s. 40.

Parlamentar Hukuk, Uluslararası Hukuk ve Sivil Hükümet: Osmanlı son dönemine rastlayan 1896 yılında, Parlamentar Hukuk dersi Lise 2. Sınıfta (Sophomore, bkz. Tablo 2.1), Uluslararası Hukuk dersi Lise 4. Sınıfta (Son sınıf, Kıdemliler Sınıfı, bkz. Tablo 2.2), Sivil Hükümet dersinin ise, Lise 3. Sınıfta okutulduğu, bu üç ders bir arada değerlendirildiğinde, Lise 2, 3 ve 4. Sınıflarda ard arda yer aldığı görülmektedir. Cumhuriyet döneminde ise dersler tamamıyla kaldırılmıştır. Bu derslerde okutulan kitapları ve derslerin kapsamalarını bilmememize rağmen, dönemin siyasi atmosferi ve bu atmosferde hızla yayılan milliyetçilik hareketlerinin mevcut imparatorlukların yıkılmasına ve yeni ulus devletlerinin kurulmasına yol açtığı bir ortamda verilmesi, öğrencileri, güncel olaylar ve konularda bilgilendirmek ve bilinçlendirmektir. Bilgilendirme ve bilinçlendirmenin, ilgili alanlarda açılan ders dahilinde ve hukuka dayalı olarak yapılması dikkate değerdir. Diğer bir ifadeyle, yeni gelişmelerin hukuk zemininde yerleşik düzen içinde ve sivil inisiyatif dahilinde gerçekleşmesi ve bu kapsamlarda değerlendirilmesi istenmekte ve bu yönde yönlendirmeler yapılmaktadır. Kolej mezunlarının önemli bir kısmının siyasi veya toplumsal türlü liderler olmaları ve toplumda öncü konumda bulunmaları, bu dersleri çok manidar kılmaktadır.

Sosyoloji: Kolejin Lise kısmı son sınıfında (Seniors) Sosyoloji dersi 3 saat olarak 1896 yılında verilmekteydi (bkz. Tablo 2.2). Bu ders takip eden dönemlerde, ta ki 1960 yılına kadar rastlanmaz. Bu yılda (bkz. Tablo 8) ve 1970 yılında (bkz. Tablo 9) ikişer saat olarak Lise son sınıfta verilmektedir. 1935 yılında yayınlanan Yabancı Okullar Yönergesi'ne göre, sosyoloji dersinin yabancı talebeye Türkçe okutulması, Kolej idaresinin tercihine bırakılmıştır.⁵⁹

Yurttaşlık, Yurt Bilgisi: Bu derse sadece Cumhuriyet döneminde ve 1930 yılında rastlanmaktadır (bkz. Tablo 5). Lise 2. sınıfta görülmekte fakat ders saati belirtilmemiştir. Lise 3. Sınıfta ise 1 saat olarak verilmektedir. 1940 yılında Hazırlık Sınıfında ve 1951 yılında Lise 3. Sınıfta Yurt Bilgisi adıyla verilmektedir. 1935 yılında yayınlanan Yabancı Okullar Yönergesi'ne göre, bu dersin yabancı talebeye, Türk öğretmenler tarafından ve Türkçe olarak okutulması, kararlaştırılmıştır.⁶⁰

Antropoloji: 1896 yılında, Lise son sınıfta (Seniors) bir saat olarak verilen (bkz. Tablo 2.2.) bu derse Cumhuriyet döneminde bir daha rastlanmaz.

Mantık: Osmanlı döneminde 1896 yılında, Lise 4. sınıfta (Juniors) üç saat olarak verilmektedir (bkz. Tablo 2.2.). Felsefe kapsamında da verilen bu derse, ileriki yıllarda ve Cumhuriyet döneminde bir daha rastlanmaz.

⁵⁹ Sezer 1999, s. 29.

⁶⁰ Sezer 1999, s. 29.

İncil: Bu ders Hıristiyan öğrenciler için verilmekte olup, Osmanlı dönemindeki Müslüman öğrencilerin karnelerinde görülmemektedir. Robert Kolej'in müfredatında, kurulduğundan beri “Kitâb-ı Mukaddes” ve “Biblical Literature” dersleri mecburi dersler olarak, The Young Men’s Christian Association tarafından düzenlenmekte ve öğretmenlerin başkanlığında sürdürülmektedir.⁶¹ Bu durum, Kolej'in laik bir eğitimi savunmasından olsa gerektir. Cumhuriyet döneminde, 1920 ve 1930 yıllarındaki programda dersin adı yer almakta, fakat haftada kaç saat olduğu belirtilmemektedir (bkz. Tablo 4 ve 5). Yabancı okullarda dini ve zararlı faaliyetlerin yapılmasını önlemek ve Cumhuriyetin getirdiği prensiplere uygun biçimde eğitim vermelerini sağlamak üzere, 1924 yılında bir Tamim yayınlandı. Tamim’e göre, yabancı okullarda dini eğitim ve ibadet yapılabilecekti. Ancak, mabetlerinin dışında heykel, tasvir ve haç bulundurulması yasaktı. Aynı Tamimle yabancı okulların binaları içindeki dini alamet ve işaretlerin kaldırıldı, her türlü dini sembollerin kullanılması ve her türlü dini propagandanın yapılması yasaklandı. Okul ve kilisenin farklı yerler olduğu, okullardaki dini propagandanın hoş görülemeyeceği, talimata uymayan okulların kapatılacağı karara bağlandı. Görüldüğü üzere, yasaklanan dini eğitim değil dini propaganda idi. Yabancıların kendi dinlerini öğrenmelerine ve ibadet yerleri dahilinde ibadetlerini yapmalarına müsaade ediliyordu.⁶²

Hıristiyanlığın Delilleri: Osmanlı döneminde Koleji’nin son sınıfı olan Kıdemliler Sınıfı’nın (Senior) 1. Dönemde verilen Hıristiyanlığın Delilleri (Evidences of Christianity) dersi mevcuttu (bkz. Tablo 2.2). Hıristiyan öğrenciler için olan bu ders, Cumhuriyet dönemine gelindiğinde, resmi olarak, Kolejdeki diğer dinî ders ve ritüellerle beraber kaldırılmıştır (bkz. Tablo 5).⁶³

Ahlak: 1896 yılında, Lise 4. Yılın ikinci döneminde verilmekte olan ders 2 saattir (bkz. Tablo 2.2). Takip eden dönemlerde bu derse rastlanmamıştır.

Tavr-u Hareket: Öğrencilerin sınıf içerisindeki ve Kolejdeki günlük hayatı esnasındaki davranışları, kurallara uyumu ve arkadaşlarına ve öğretmenlerine karşı davranışları, Tavr-u Hareket dersi adı altında değerlendiriliyor ve not veriliyordu. Bu derse, Cumhuriyet döneminde ve 1920, 1930, 1940, 1951 yıllarında (bkz. Tablo 4, 5,6 ve 7) rastlanmamaktadır. Takip eden 1960 ve 1970 yıllarında bu derse veya muadiline rastlanmamıştır (bkz. Tablo 6 ve 7). Öğrencilerin kişiliklerinin gelişmesine ve güzel tavır ve

⁶¹ İncil dersi müfredatta şöyle ifade edilmiştir: “Hıristiyanlığın tekamülü ile Kitâb-ı Mukaddes tedrisatı umumi programda dahildir. Her hafta “Genç Hıristiyanlar Cemiyeti”nin muavenetiyle ihtiyari ve umumi talebe için açık Kitâb-ı Mukaddes dersleri tertip olunur.” Bkz. Kocamanoğlu 1999, s. 362.

⁶² Sezer 1999, s. 31.

⁶³ Sezer 1999, s. 31.

davranışlar edinmesine yönelik olan bu ders ile, konunun belli bir süre takip edildiği, sonradan vazgeçildiği görülmektedir. Tavr-u Hareket için karnede verilen notlar haricinde, “Department Record” adlı ayrıca bir kart oluşturulur ve öğrencinin dosyalarına eklenir. Davranışları, bu kart altında ayrıca kaydedilir.

Elişleri: 1940 yılında Hazırlık sınıfında ve 1951 yılında Lise 3. sınıfta rastlanan bu ders öğrencilerin el işlerine yatkınlığını geliştirmeyi amaçlar (bkz. Tablo 6 ve 7).

Endüstriyel Eğitim: Lise 2. ve 3. sınıflarda birer saat olarak verilen Endüstriyel Eğitim dersine sadece 1930 yılında rastlanmıştır (bkz. Tablo 5).

Askerlik: Cumhuriyet döneminde 1951 ve 1960 yıllarında ve üç yıllık lise eğitiminin bütün yıllarında yer almaktadır (bkz. Tablo 7 ve 8). 1970 yılında ise dersin adı Askerî⁶⁴ Bilim olarak değiştirilmiştir (bkz. Tablo 9). Dersin II. Dünya Savaşı’ndan (1939-1945) sonra konulması, düzenli olarak her sınıfta verilmesi ve dönem sonuna kadar verilmeye devam edilmesi, güvenliğe verilen önemi ifade etmektedir.

Ticaret Bilgisi ve Muhasebe: 1951 yılı Lise 1. Sınıfta Ticaret Bilgisi, Lise 2. Sınıfta ise Muhasebe dersi görülmektedir (bkz. Tablo 7). Temel ticaret ve bilgisinin verildiği ve basit muhasebe işlemlerinin öğretildiği bu dersler öğrencileri iş hayatına hazırlar niteliktedir. Kolej bünyesinde 1912 yılında Ticaret Bölümü açılır ve bölüme ilk kez bu yıl öğrenci alınır: Bu bölüm de verilen dersler şu şekildedir: Ticari Aritmetik, Muhasebe, Saymanlık, Finans, Muhaberat, Hukuk ve Bankacılık. İkinci sınıf Aritmetik, dersinde Ticari Aritmetik anlatılır, saymanlık dersinde ise, Dicksee ve Marshall’ın kitapları okutulur. Üçüncü sınıf Muhasebe dersinde İleri Muhasebe dersi verilir. İkinci sönestrde ise, Firma Finansı dersi verilir. Üçüncü sınıfta Finans, Ticaret ve Finans, Ticaret Tarihi, Para ve Bankacılık gibi derslerin yanı sıra, Muhabere dersinde Ticari Haberleşme dersi verilir. Öğrencilerin çok iyi İngilizce yazışmaları şarttır. Dördüncü sınıf Muhasebe ve Bankacılık derslerinde öğrenciler çok başarılıdır. Bu yıl, o zamana kadar verilen derslere ek olarak, Daktilo Yazma dersi verilmesi planlanmıştır ki, birçok öğrenci bu dersi seçmiştir. Yine, son sınıflara Politik Ekonomi dersi verilmiştir.⁶⁵ Öğrencilerin sağlıklı biçimde büyümelerini sağlamak ve bedensel kabiliyetlerini ortaya çıkarmak amacıyla olan bu ders, seçmeli olmayıp tüm öğrenciler tarafından alınmaktadır. Beden Eğitimi dersiyle bağlantılı olarak Okulda futbol ve beysbol, takımları kurulmuştur. Atletizm Fakülte Komitesi’nin kurulması, Dodge Jimnastik Kulübü, basketbol topunun Amerika’dan Türkiye’ye (Osmanlı

⁶⁴ *Report of the President and Faculty of Robert College for the 50th Year 1912-1913*, New York Public Library, s. 48-51.

⁶⁵ Bkz. Yüksel Ferdi’ye ait karne, Robert Kolej Arşivi, Yüksel Ferdi Dosyası.

topraklarına) ilk kez RC öğretmenleri tarafından getirilmesi ve 1920'de RC Basketbol Takımı'nın kurulması, "field day" or "sports festival" ile olimpiyat benzeri, çok branşlı spor etkinliklerinin yapılmasıyla, Türkiye'de spor hayatına büyük katkılarda bulunmuştur.

Sahafılık: Lise 1. Sınıfta (Juniors) seçmeli ders olarak verilmektedir (bkz. Tablo 2.2.). Özellikle eski basım ve el yazımı kitaplara ulaşılması, muhafaza edilmesi ve satılması ile ilgili olan bu dersin, öğrencilerin kitaba olan ilgisini ve sevgisini geliştirmek amacıyla konulduğu düşünülmektedir.

Hattatlık: Güzel ve okunaklı biçimde yazı yazmanın önemine binaen, hattatlık dersi tüm hazırlık yılları boyunca (bkz Tablo 1), Taze Sınıfında (Freshman Year) ve 1930 yılında üç yıl boyunca lisede (bkz. Tablo 5) verilmektedir. Farklı dönemlerde farklı sınıflarda verilen bu ders, tabiatıyla okula girişte verilmekte ve öğrencilerin el yazılarının biçimlendirilmesi sağlanmaktadır.⁶⁶

Sınavlar

Öğrencilerin bilgi düzeylerini ölçmek üzere, her dersten, her ayın sonunda yazılı sınavlar yapılıyordu. Küçük yazılı sınavlar (quiz) ve sözlüler, öğretmenin uygun gördüğü zamanda, haber vererek veya vermeden de yapılabilirdi. Bütün yazılı ve sözlü sınavlar 10 üzerinden değerlendirilirdi. Bu kapsamda notlar şöyleydi; 10-9 pekiyi, 8 iyi, 7 orta, 6 geçer, 6 ve altı kaldı. Öğrencinin aldığı puanlar her ayın sonunda bir karne ile eline verilir ve velisine imzalatılarak geri getirmesi istenirdi. Dönem sonunda ise, öğrencinin bir dersten her ayın sonunda aldığı notların ortalaması alınır, final notu ile birleştirilerek o dönemin notu belirlenirdi. Genel ortalamayı belirlemek için ise bütün derslerin ortalaması alınırdı. Her bir dersin ortalaması, genel ortalama ve devam durumu, dönem sonunda veliye bir karne ile bildirilirdi.⁶⁷ Üç veya daha fazla dersten 6'nın altına not alan veya genel ortalaması 6'nın altında olan öğrenci sınıfta kalıyordu. Bir veya iki dersten 6'nın altında notu olan öğrenci ise, belirlenen bir süre zarfında bu derslerden tekrar sınava alınıyordu. Dönem sonu sınavları, o dönemde alınan derslerden yazılı veya muadili olarak, her dönemin sonunda yapılıyordu. Bütünleme sınavları ise, yaz dönemi sonu, yılbaşı ve Paskalya'da olmak üzere yılda üç defa yapılıyordu. Koleje giriş sınavları ise, yılda iki defa olarak, Haziran ayında ve Eylül'de okulun açılışını müteakiben yapılıyordu.⁶⁸

⁶⁶ *Robert College Constantinople Catalogue 1905*, s. 41.

⁶⁷ *Robert College Catalogue of 1921*, s. 30.

⁶⁸ *Robert College Catalogue of 1905*, s. 21-22.

Öğretmenler

Kurucusu Christopher Robert, Kolej'in eğitimcilerinde bulunmasını istediği nitelikleri liste halinde, yedi maddede sıralamıştır. Öncelikle eğitimcilerin 22-26 yaşları arasında erkek, samimi, ölçülü dindar, zor işler yapmaya gönüllü, başkalarıyla beraber çalışma kabiliyetine sahip, kararlı, bilinçli biçimde mukavemetli ve Kolej'in menfaati ne gerektiriyorsa onu yapan, karmaşık Kalkülüs problemlerini çözmede üstün yetenekli olsa da, öğrencilere alfabe öğretmeye gönüllü biri olmalıdır. Sağlıklı bir bedende, iyi bir zihin yapısına, sağduyuya sahip olmalı; kuvvetli fakat yumuşak huylu, yumuşak kalpli ve başka insanları kolay anlayan ve empati kuran, mesafeli ve önyargısız hüküm verebilmeli; kendini olduğu gibi başkalarını da, güce ve zora dayanmadan, sevgi ile yönetme kabiliyetine ve güzel huylara ve duygulara sahip olmalı. İyi bir eğitim almış ve eğitimi esnasında sınıfında en iyiler arasında yer almış, öğrenmeye ve öğretmeye meyilli, öğrendikleriyle yetinmeyen ve her zaman daha fazlasını öğrenmek ve öğretmek isteyen; işine sıkı sıkıya bağlı, öğrencilerine örnek olabilen biri olmalı; para kazanmayı kendisine hedef edinen tüccar asla olmamalıdır.⁶⁹

Kolejde eğitim veren öğretmenlerin tamamına yakını yabancı uyrukluymuştu. Çok sayıda Amerikalının yanı sıra, Rum, Ermeni öğretmenler bulunuyordu. Türk öğretmenler ise Türkçe ve Türkçe tercüme derslerini vermek üzere istihdam ediliyordu. Bunlar arasında en meşhuru şair Tefik Fikret, Kolej'in ilk mezunu Hüseyin Hulusi, Salih Feridun, İsmail Hikmet (Aritmetik ve Türkçe) ve Abdurrahman Cemal beyler bulunuyordu.⁷⁰ Meşhur edebiyatçı, şair, yazar ve alanında uzman olan kişiler Koleje davet ediliyor ve konuşma yapıyorlardı. Böylece, öğrenciler hem bu kişileri yakından tanır ve bilgilerini artırırken, güncel olaylar hakkında da fikir sahibi oluyorlardı.

Sonuç

Amerika'dan uzak diyarlarda, bir misyoner, Cyrus Hamlin, ile bir hayırseverin, Christopher Robert, kurduğu Robert Kolej, kısa sürede gelişerek Osmanlı topraklarında açılan en iyi okul haline gelmiş, Osmanlı İmparatorluğu yıkılınca da, sadece Türkiye'nin değil, Ortadoğu ve Balkanların en köklü ve başarılı okullarından biri olmuştur. Kolej bu ününü bugün de devam ettirmektedir. Kolej'in, Osmanlı topraklarında açılan dört binin üzerindeki misyoner okulu arasından temayüz ederek uzun yıllar devam etmesi öncelikle, laik eğitim vermesi ve Osmanlı ülkesindeki farklı etnik-dinî gruplara eşit mesafede bulunması; Cumhuriyet döneminde ise, idarecilerinin ifadesiyle

⁶⁹ Fincancı 2001, s. 22-23.

⁷⁰ *Robert College Records 1920, Preparatory Department Instructors*, s. 36.

“siyasete ve devlete nüfuz etmekle, devleti ele geçirmekle” uğraşmak yerine, eğitime odaklaşarak Koleji dünya standartlarında, kaliteli eğitim veren bir okul haline getirmek için olağanüstü çaba sarf etmesiyle ilgiliydi. Öyle ki, Hamlin, Kolej binasının inşaatı esnasında sırtında taş taşıyarak, insanüstü çalışmanın ve kendini adanmışlığın örneğini sergilerken, ileride okulu idare edecek kişilere ve ders verecek öğretmenlere de aynısını yapmaları gerektiği mesajını da veriyordu. Kolejde görev alan herkes şunu bilmeliydi: Olağanüstü işler, ancak, olağanüstü insanların, olağanüstü çaba sarf etmeleri ile gerçekleştirilebilir. O sebeple, Kolej en üstün standartlarda eğitim vermeye talip olurken, en iyi ve en özverili öğretmenlere talip olup, en iyi ders programını uygulamaya koymalıydı. Öyle de oldu; 22-26 yaşlarında, genç ve dayanıklı; kendini adanmış ve özverili; samimi inanan ve ölçülü dindar kişiler öğretmen oldu. Eğitime gelince, eğitim anlayışı ve felsefesi yeni icat edilmiş değildi. Kolej müdürü ve Hamlin'in damadı olan George Washburn, “*Kolej eğitimi yeni olamayıp, esasta Plato ve Aristo kadar eskiydi. En ilerideki hedefi insan karakterini mümkün olan en ileri derecede geliştirmektir.... Öğrencileri eğiterek fiziksel, zihinsel ve moral güçlerini geliştirmektir*” diyordu. Öyle de oldu: Derslerin seçimi ve kapsamlarının belirlenmesinde bu hedef ölçü alındı. Osmanlı döneminde eğitim uzun, dersler çok çeşitli ve dil ağırlıklı iken, zaman ilerledikçe ve Cumhuriyet dönemime gelindiğinde, yeni kurulan devletin koyduğu prensiplere de uyum sağlanarak, eğitimin süresi azaldı, derslerdeki çeşitlilik daha aza indirildi ve eğitim dil ağırlıklı olmaktan çıkarılıp, diğer alanlarla dengeli hale getirildi. Derslerde, ilgili alana ilişkin temel bilgiler ve esas prensipler, teorik veya uygulamalı olarak, konunun özüne incek ve özümsecek biçimde öğretiliyordu. Bilginin, öğrencinin kafasında kalması veya kafasının bilgiyle doldurulması değil, karakteriyle bütünleşmesi ve karakterini şekillendirmesi hedefleniyordu. Diğer bir ifadeyle, her tür değil seçme bilgi, karakteri biçimlendirecek şekilde öğretiliyordu. Neticede ortaya çıkan insan da, kendine güveni sonsuz fakat sınırlarını bilen; düşünen, sorgulayan ve yeni bilgi üretme çabası içinde olan; yeniliğe açık olmakla kalmayıp yeniliği yaratan, girişimci ruha sahip bir karaktere bürünüyordu.

Eğitim yaklaşımı ve hedefi, Osmanlıdan Cumhuriyetin ilerleyen dönemlerine kadar aynı kalmış bu konuda bir taviz verilmesi söz konusu olmamıştır. Kolejin başarısı zaten, hedefine sıkıca sarılmak ve değişen her durum ve şartta ona bağlı kalmaktan gelmektedir.

KAYNAKLAR

a. Arşiv Kaynakları:

New York Public Library, Report of the President and Faculty of Robert College at Constantinople, For the Fifty-Second Year, 1914-1915, s. 21.

New York Public Library, Report of the President and Faculty of Robert College at Constantinople, For the Fifty-Eight Year, 1920-1921, s. 24-30.

New York Public Library, *Report of the President and Faculty of Robert College for the 50th Year 1912-1913*, New York Public Library, s. 48-51.

New York Public Library, *Report of the President and Faculty of Robert College for the 50th Year 1912-1913*, s. 59-65.

New York Public Library, *Robert College Catalogue of 1912-1914, Robert College Preparatory Department Instructors*, s. 36.

Columbia University Rare Books and Manuscripts Library, Chicago USA, Robert College Records, Box No: 48, Folder No: 32, Date of Item 1863-1890, s. 8. *Robert College at Constantinople Catalogue, 1905; Robert College at Constantinople Catalogue, 1896; Robert College at Constantinople Catalogue, 1905; Robert College at Constantinople Catalogue, 1896; Robert College of Constantinople, 1863-1890.*

Columbia University Rare Books and Manuscripts Library, Chicago USA, Robert College Records, Box No: 48, Folder No: 22, Date of Item 1881, s.6. *The Origine and History of Robert College; "A Revised Constitution", Robert College Record, February 1920*, s. 49.

The Story of Robert College at Constantinople, Published by the Board of Trustees, 1918, s. 2-10. Columbia University Rare Books and Manuscripts Library, Chicago USA, Robert College Records

Robert Kolej İstanbul Arnavutköy kampüsü Arşivi, Öğrenci Dosyaları.

b. Makaleler ve Kitaplar:

Abdi 1919 Kenan Abdi, "The Golden Rule", *Robert College Record, February 1919*, Vol. 1, No: 3 s. 85.

Acun 2015a Fatma Acun, "Robert kolej Mezunları ve Meşhurları", *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4(2), s.136-164.

Acun 2015b Fatma Acun, "Arnavutköy Amerikan Kız Koleji Mezunları ve Meşhurları", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Güz 2015, s. 417-443.

Fincancı 2001 May. N. Fincancı, *The Story of Robert College Old and New*, İstanbul.

Freely 2009 John Freely, *A Bridge of Culture: Robert College-Boğaziçi University, How An American College in Istanbul Became A Turkish University*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.

Freely 2000 John Freely, *A History of Robert College*, Cilt I, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Robert Kolej'de Eğitim

- Ghicades 1919 G. Ghicades, "Manners in Robert College", *Robert College Record, February 1919*, Vol. II, No: I, s. 24-25.
- Green 1883 John Richard Green, *Green's History Primers*, (basım yeri yok).
- Greenwood 2000 Keith M. Greenwood, *Robert College: The American Founders*, Boğaziçi University Press, İstanbul.
- Jenkins 2008 Hester Donaldson Jenkins, *Robert Kolej'in Kızları, Misyonerlik-Feminizm-Yabancı Okullar*, Çeviren Ayşe Aksu, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Kaçmaz 2014 Ercan Kaçmaz, "Osmanlı Türkiye'sinde Misyoner Faaliyetleri: Robert Koleji ve Amerikan Kız Koleji'nin Ortaya Çıkışı", *Turkish Studies*, Volume 9/7, s. 384-391.
- Kocabaşoğlu 2000 Uygur Kocabaşoğlu, *Anadolu'daki Amerika: Kendi Belgeleriyle 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Amerikan Misyoner Okulları*, İmge Kitabevi, Ankara.
- Kocamanoğlu 1999 Emine Kocamanoğlu, "Osmanlı Döneminde Robert Kolej'de Din Eğitimi", *Osmanlı, Yeni Türkiye Yayınları*, Ankara, C.5, s. 359-360
- Martin 1886 Newell Martin, *Antique 1886 American Science Series: Briefer Course The Human Body*, Henry Holt & Co Publishers.
- Millingen 1929 Alexander van Millingen, How Robert College Came to be Founded, Address Delivered by Professor, D.D. on March 23,1009, *Founder's Day, Constantinople*, 1929, s. 15-16.
- Nurdoğan 2009 Arzu M. Nurdoğan, "Robert Kolej Mühendislik Okulu (1912)", *Divan: Disiplinler Arası Çalışmalar Dergisi*, Cilt 14, Sayı 26, s. 203-232.
- Ormiston 1903 William T. Ormiston, *The Elements of Qualitative Analysis*, H. Matteosian.
- Polat 1990 İlknur Polat "Osmanlı İmparatorluğu Üzerinde Açılan Amerikan Okulları Üzerine Bir İnceleme", *Bellekten*, Cilt VII, Sayı 203, s. 627-652.
- Sezer 1999 Ayten Sezer, *Atatürk Döneminde Yabancı Okullar (1923-1938)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

EKLER:

TABLO 1- ROBERT KOLEJ HAZIRLIK KISMI DERS PROGRAMI 1896 YILI

Derslerin yanlarındaki sayılar, haftalık ders saatini göstermektedir. *Robert College Constantinople, Catalogue 1896*, s. 23

BİRİNCİ YIL		İKİNCİ YIL	ÜÇÜNCÜ YIL
1.	İngilizce 6 Anadil 6 D Hattatlık 1 Ö Çizim 2 N Aritmetik (Anadilde) 6 E Coğrafya (Anadilde) 3 M	İngilizce 4 Anadil 4 Tercüme 3 Fransızca 4 Hattatlık 1 Çizim 2 Aritmetik (İngilizce) 4 Coğrafya (Anadilde) 2 Eskiçağ Tarihi (Anadilde) 2	İngilizce 4 Anadil 4 Fransızca 4 Tercüme 3 Çizim 2 Aritmetik (İngilizce) 4 Coğrafya (İngilizce) 2 Yunan Tarihi (İngilizce) 2 Temel Bilim (İngilizce) 2
2.	İngilizce 6 Anadil 6 D Fransızca 4 Ö Hattatlık 1 N Çizim 2 E Aritmetik (Anadilde) 6 M Coğrafya (Anadilde) 2	İngilizce 4 Anadil 4 Tercüme 3 Fransızca 4 Hattatlık 1 Çizim 2 Aritmetik (İngilizce) 4 Coğrafya (Anadilde) 2	İngilizce 4 Anadil 4 Fransızca 4 Tercüme 3 Çizim 2 Aritmetik (İngilizce) 4 Coğrafya (İngilizce) 2 Yunan Tarihi (İngilizce) 2 Temel Bilim (İngilizce) 2
3.	İngilizce 6 Anadil 6 D Fransızca 4 Ö Hattatlık 1 N Çizim 1 E Aritmetik (Anadilde) 6 M Coğrafya (Anadilde) 3	İngilizce 4 Anadil 4 Tercüme 3 Fransızca 4 Hattatlık 1 Çizim 2 Aritmetik (İngilizce) 4 Coğrafya (Anadilde) 2	İngilizce 4 Anadil 4 Fransızca 4 Tercüme 3 Çizim 2 Aritmetik (İngilizce) 4 Coğrafya (İngilizce) 2 Roma Tarihi (İngilizce) 2 Temel Bilim (İngilizce) 2

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Robert Kolej'de Eğitim

TABLO 2.1- ROBERT KOLEJ LİSE KISMI DERS PROGRAMI 1896 YILI.

Derslerin yanlarındaki sayılar, haftalık ders saatini göstermektedir. *Robert College Constantinople, Catalogue 1896*, s. 24.

BİRİNCİ SINIF ÖNCESİ HAZIRLIK SİHİFİ (SUB- FRESHMAN TAZE ÖNCESİ SINIFI)		BİRİNCİ SINIF (TAZE SINIFI, FRESHMEN)	İKİNCİ SINIF (SOPHOMORE)
1.	İngilizce Gramer 5 Anadil 3 D Fransızca 4 Ö Tercüme 2 N Hattatlık 1 E Çizim 2 M Temel Cebir 5 Fiziki Coğrafya 2 Avrupa Tarihi 3	İngilizce-Kompozisyon 3 Anadil 3 Fransızca 4 Tercüme 2 Çizim 1 Latin 3 Geometri 5 Eskiçağ ve Yunan Tarihi 3 İnsan Fizyolojisi 4	İngilizce-Belagat 3 Anadil 3 Fransızca 4 Müzik Teorisi 1 Latince 3 Trigonometri 4 Ortaçağ ve Yakınçağ Tarihi 3 Fizik 5
2.	İngilizce Gramer 4 Anadil 3 D Fransızca 4 Ö Tercüme 2 N Çizim 2 E Latince 3 M Geometri 5 Avrupa Tarihi 3 Zooloji 3	İngilizce-Kompozisyon 3 Anadil 3 Fransızca 4 Tercüme 2 Çizim 1 Latince 3 Yüksek Cebir 4 Yunan ve Roma Tarihi 3 Fizyoloji 4	İngilizce-Yazarlar 3 Anadil 4 Fransızca 4 Latince 3 Analitik Geometri 4 Yakınçağ Tarihi 3 İnorganik Kimya 3 Fizik 3
3.	İngilizce Gramer 4 Anadil 3 D Fransızca 4 Ö Tercüme 2 N Çizim 1 E Latince 3 M Geometri 5 Avrupa Tarihi 3 Zooloji 3	İngilizce-Kompozisyon 3 Anadil 3 Fransızca 4 Tercüme 2 Çizim 1 Latin 3 Yüksek Cebir 4 Roma Tarihi 3 Bitki Fizyolojisi 4	Parlamentar Hukuk 3 Anadil 4 Fransızca 4 Müzik Teorisi 1 Latince 3 Analitik Geometri 4 Yakınçağ Tarihi 3 İnorganik Kimya 3 Fizik 3

TABLO 2.2. ROBERT KOLEJ LİSE KISMI DERS PROGRAMI, 1896 YILI.

Derslerin yanlarındaki sayılar, haftalık ders saatini göstermektedir. *Robert College Constantinople, Catalogue 1896, s. 25.*

ÜÇÜNCÜ KÜÇÜKLER SINIFI (JUNIORS)		DÖRDÜNCÜ KIDEMLİLER SINIFI (SENIORS)	
I.	İngiliz Edebiyatı 4	Psikoloji 6	
	Anadil 3	Anadil 3	
D	Sivil Hükümet (Fransızca) 3	Hıristiyanlığın Delilleri 2	
Ö	Latince 3	Uygarlık Tarihi (Fransızca) 3	
N	Bizans Tarihi 3	Jeoloji 4	
E	Analitik Kimya 4	Biyoloji/Analitik Kimya (Seçmeli) 2	
M	Kalkülüs/ Ticari Aritmetik (Seçmeli) 3	Sosyoloji 3	
		Antropoloji 1	
		Genel Edebiyat Dersleri 1	
		Okunması önerilen kitaplar üzerine çalışmalar	
2.	İngiliz Edebiyatı 2	Felsefe Tarihi 6	
	Anadil 3	Anadil 3	
D	Fransız Edebiyatı 4	Uluslararası Hukuk 1	
Ö	Ahlak 2	Uygarlık Tarihi(Fransızca) 3	
N	Siyasal Ekonomi 5	Astronomi 5	
E	Avrupa Tarihinin Kritik Dönemleri 3	Genel Edebiyat Dersleri 1	
M	Organik Kimya 4	Okunması önerilen kitaplar üzerine çalışmalar	
	Mineraloji 3		
	Latince/Fizik (Seçmeli) 2		
3.	Anadil 3	Pedagoji üzerine Dersler	
	Fransız Edebiyatı 4	Sanat Tarihi üzerine Dersler	
D	Mantık 3	Eleştiriler	
Ö	Avrupa Tarihi 3	Derece Sınavları	
N	Mineraloji 3	Diploma Törenine Hazırlık	
E	Seçmeli Ders - Sahaflık/Latince/Analitik		
M	Kimya/Fizik/Botanik 6		

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Robert Kolej'de Eğitim

TABLO 3- ROBERT KOLEJ HAZIRLIK KISMI DERS PROGRAMI 1911 YILI (Ahmet Cafer'e ait karneden alınmıştır).

BİRİNCİ YIL	İKİNCİ YIL
Tavr-u Hareket	Tavr-u Hareket
Devam Katılım	Devam Katılım
Aritmetik	Aritmetik
İngilizce, Direk Metod	İngilizce,
İngilizce, İndirekt Metod	İngilizce, Konuşma
İngilizce, Konuşma	Temel Fen Bilimleri
Temel Fen Bilimleri	Fransızca
Fransızca	Anadil
Anadil	Coğrafya
Coğrafya	Hattalık
Hattalık	Müzik
Müzik	

TABLO 4. ROBERT KOLEJ LİSE KISMI DERS PROGRAMI, 1920 YILI (Vedat Nazif'e ait karneden alınmıştır)

BİRİNCİ SINIF	İKİNCİ SINIF	ÜÇÜNCÜ SINIF
Tavr-u Hareket -	Tavr-u Hareket -	Tavr-u Hareket -
Devam Katılım -	Devam Katılım -	Devam Katılım -
Aritmetik 8	Aritmetik 8	Aritmetik, Cebir
İngilizce, Direk Metod 6	İngilizce 5	İngilizce 7
İngilizce, İndirekt Metod 7	Tercüme 9	Fransızca 6
İngilizce, Konuşma	Fransızca 6	Coğrafya 3
Fransızca 5	Coğrafya 6	Resim -
Anadil 6	Anadil 9	Anadil -
Uygulamalı Ders 8	Coğrafya (Türkçe) 8	İncil -
Müzik -	Müzik 1	Müzik
	Türkçe, İndirekt 9	Hattalık 8
	Hattalık 1	Genel Fen Bilimleri 7
		Tercüme 9

TABLO 5. ROBERT KOLEJ LİSE KISMI DERS PROGRAMI 1930 YILI (Yekta Ahmet'e ait karneden alınmıştır).

BİRİNCİ SINIF	İKİNCİ SINIF	ÜÇÜNCÜ SINIF
Tavr-u Hareket	Tavr-u Hareket -	Tavr-u Hareket -
Devam Katılım	Devam Katılım -	Devam Katılım -
Aritmetik	Aritmetik	Aritmetik
İngilizce, Direk Metod	İngilizce	Fonetik
İngilizce, İndirek Metod	Türkçe	İngilizce
İngilizce, Konuşma	Fransızca	Türkçe
Türkçe	Tercüme	Fransızca
Fransızca	Coğrafya	Tercüme
Genel Fen Bilimleri	İncil (Hıristiyan	Genel Fen Bilimleri
Coğrafya	Öğrenciler için)	İncil (Hıristiyan
Müzik	Müzik	Öğrenciler için)
Uygulamalı Ders	Hattalık	Tarih
Hattalık	Endüstriyel Eğitim	Müzik
	Yurttaşlık	Hattalık
	Coğrafya	Endüstriyel Eğitim
		Resim
		Coğrafya (Türkçe)
		Cebir
		Yurttaşlık

TABLO 6. ROBERT KOLEJ HAZIRLIK KISMI DERS PROGRAMI 1940 YILI (Alpdoğan Daldaloğlu'a ait karneden alınmıştır).

HAZIRLIK SINIFI	
Tavr-u Hareket	-
Devam Katılım	-
Türkçe	-
Yurt bilgisi	-
Tarih Coğrafya	-
İngilizce, Okuma	5
İngilizce, Yazma	5
İngilizce, Konuşma	3
İngilizce, Tercüme	2
Hesap	-
Resim	5
Hendese	-
Fen Bilgisi	-
Musiki	1
Yazı	-
Elişleri	-

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Robert Kolej'de Eğitim

TABLO 7 ROBERT KOLEJ LİSE KISMI DERS PROGRAMI 1951 YILI. (Akın Balkan'a ait karneden alınmıştır).

BİRİNCİ SINIF (13 Ders)	İKİNCİ SINIF (12 Ders)	ÜÇÜNCÜ SINIF (15 Ders)
Tavr-u Hareket Devam Katılım Türkçe Askerlik Tarih Coğrafya İngilizce Fransızca Almanca Konuşma Cebir Hendese (Geometri) Fizik Hıfzısıhha Ticaret Bilgisi	Tavr-u Hareket Devam Katılım Türkçe Askerlik Tarih Coğrafya İngilizce Konuşma Fransızca Almanca Riyaziyat (Matematik) Kimya Hayvanat Muhasebe	Tavr-u Hareket Devam Katılım Türkçe Yurt Bilgisi Tarih Coğrafya İngilizce Konuşma Tercüme Cebir Hendese (Geometri) Biyoloji Fransızca Almanca Musiki Elişleri Askerlik

TABLO 8. ROBERT KOLEJ LİSE KISMI DERS PROGRAMI 1960 YILI (Metin Kılıçlı'ya ait karneden alınmıştır).

BİRİNCİ SINIF (8 Ders)		İKİNCİ SINIF (8 Ders)		ÜÇÜNCÜ SINIF (8 Ders)	
İngilizce	5	Türkçe	4	Türkçe	4
Türkçe	4	İngilizce	5	İngilizce	5
Matematik	5	Matematik	5	Matematik	5
Biyoloji	4	Kimya	5	Fizik	5
Coğrafya	5	Tarih	3	Tarih	3
Askerlik	1	Askerlik	1	Askerlik	1
Beden Eğitimi	2	Almanca	4	Sosyoloji	2
		Jimnastik	2	Türkçe Kompozisyon	1

Fatma Acun - Evrim Şencan Gürtunca

TABLO 9. ROBERT KOLEJİ LİSE KISMI DERS PROGRAMI 1970 YILI, (Orhan Barlas'a ait karneden alınmıştır).

BİRİNCİ SINIF (8 Ders)		İKİNCİ SINIF (8 Ders)		ÜÇÜNCÜ SINIF (8 Ders)	
Türkçe	4	Türkçe	4	Türkçe	4
İngilizce	7	İngilizce	4	İngilizce	6
Matematik	5	Matematik	5	Matematik	5
Biyoloji	4	Kimya	5	Fizik	5
Coğrafya	5	Tarih	3	Tarih	3
Askeri Bilim	1	Askeri Bilim	1	Askeri Bilim	1
Beden Eğitimi	2	Fransızca	4	Sosyoloji	2
		Jimnastik	2	Dünya Edebiyatı	4